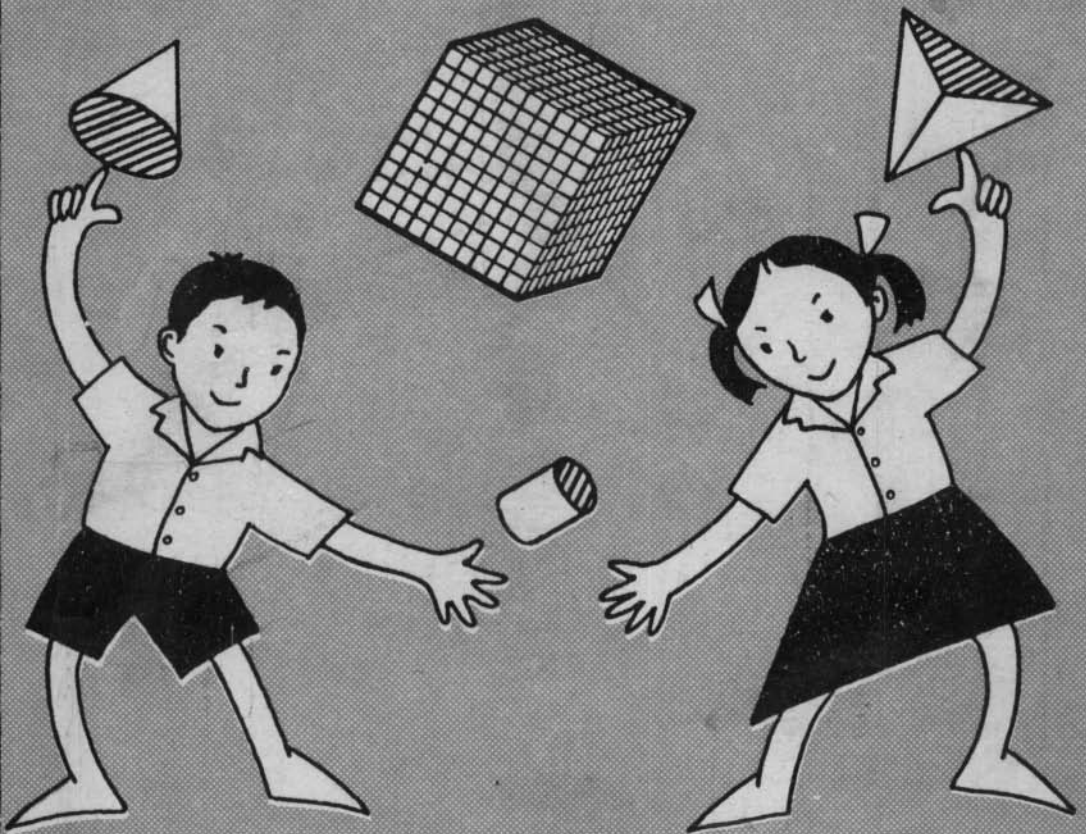
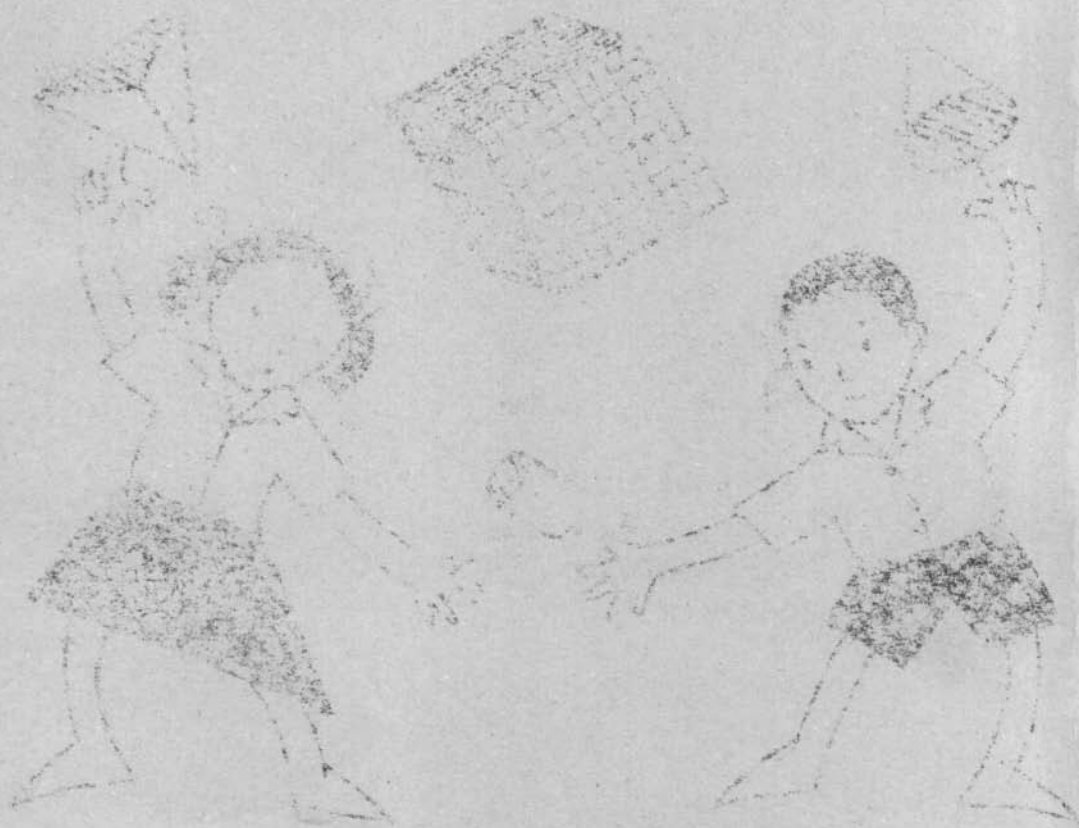

मेरो गणित

कक्षा २

मेरो गणित

कक्षा २

लेखक तथा सम्पादक
शम्भुनारायण वैद्य
सुडमा तुलाधर

प्रकाशक : श्री ५ को सरकार
शिक्षा, संस्कृति तथा समाजकल्याण मन्त्रालय
पा. वि. केन्द्र/आ. तथा प्रा.शि. परियोजना
प्राथमिक पाठ्यक्रम पाठ्यपुस्तक विकास एकाइ
सानोठिमी, भक्तपुर

© सर्वाधिकार प्रकाशकमा

प्रथम संस्करण २०५०
दोस्रो संस्करण २०५१

मूल्य रु.

मुद्रक : जनक शिक्षा सामग्री केन्द्र लिमिटेड (एजुकेसन प्रेस)

प्राक्कथन

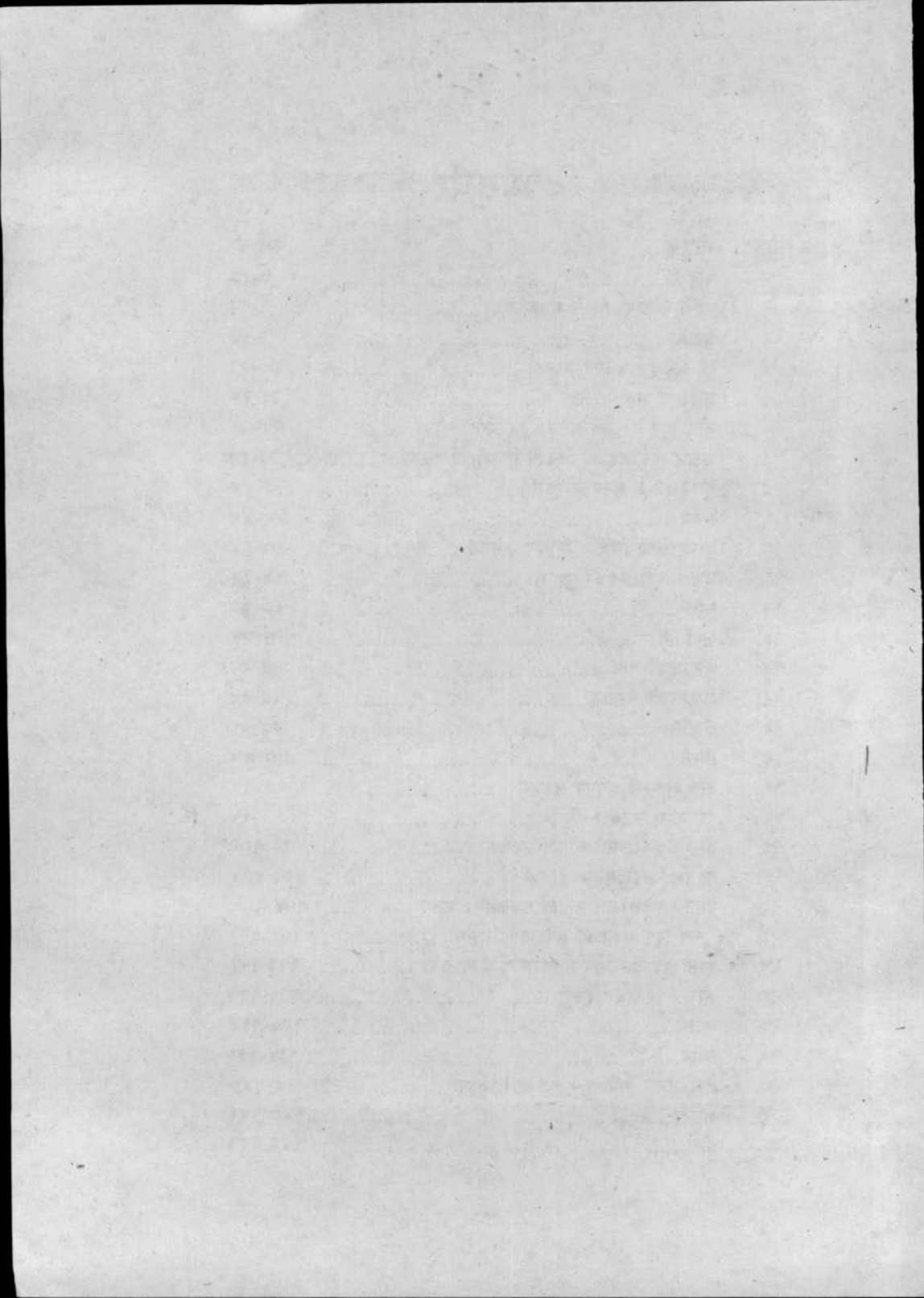
- प्रस्तुत मेरो गणित कक्षा २ का बालबालिकाहरूका निमित्त गणित विषयको पाठ्यपुस्तकका रूपमा तयार गरिएको हो। यसको अध्ययनपछि विद्यार्थीहरूले कक्षा दुईका निमित्त निर्धारण गरिएका गणितका सिकाइउपलब्धिहरू हासिल गर्नेछन्।
- यो पुस्तक यस रूपमा आउनुअघि पूरै तीन शैक्षिक सत्रको अवधिमा व्यापक रूपमा परीक्षण गरी सोका आधारमा आवश्यक संशोधन र सुधारसमेत गराई प्रकाशमा ल्याइएको छ। परीक्षणकालमा शिक्षक, अभिभावक, प्रधानाध्यापक र स्रोतव्यक्तिहरूका प्रतिक्रिया एवम् बालबालिकाहरूले गरेका उपलब्धिहरूसमेतको अध्ययन गरिएको थियो। उक्त अध्ययन तथा शैक्षिक क्षेत्रका विभिन्न पक्षमा दक्ष व्यक्तिहरूसितको व्यापक छलफलका आधारमा परिमार्जन गरी किताबलाई यस रूपमा ल्याइएको हो। यो सामग्री विद्यार्थी र शिक्षक दुवैलाई अभै सरल र प्रभावकारी हुने आशा गरिएको छ। यो पुस्तक अध्यापन गर्दा यसैका लागि तयार गरिएको शिक्षक निर्देशिका अध्ययन गर्नु आवश्यक छ।
- यस पुस्तकको लेखन तथा सम्पादन श्री शम्भुनारायण वैद्य र सुडमा तुलाधरले गर्नुभएको हो। पुस्तकको रूपसज्जा र चित्र-संयोजनको काम श्री नविन्द्रमान राजभण्डारीले गर्नुभएको हो। आवरणपृष्ठ बेलायती स्वयम्भूतेवक श्री फ्रान्सिस मोल्लेले बनाउनुभएको हो।
- अन्त्यमा, यस पुस्तकलाई सुधार गर्न आफ्ना अमूल्य राय, सुझाव तथा प्रतिक्रिया दिनुहुने सबै महानुभावहरू धन्यवादका पात्र हुनुहुन्छ। यस पुस्तकलाई अझ बढी प्रभावकारी पार्न सहयोग मिल्ने रचनात्मक सुझावहरूको सदा स्वागत गरिनेछ।

पुस्तकका सम्बन्धमा

- यो पुस्तक कक्षा १ मा मेरो गणित अध्ययन गरिसकेका हाल कक्षा २ मा प्रवेश गरेका विद्यार्थीहरूका लागि तयार पारिएको हो । यसमा समाविष्ट विषयवस्तुको प्रस्तुतीकरण र शिक्षण विधि कक्षा १ को मेरो गणितको जस्तै हो । यस पुस्तकमा परिमार्जित पाठ्यक्रमअनुसार कक्षा २ का विद्यार्थीले हासिल गर्नुपर्ने प्रायः सम्पूर्ण सिकाइउपलब्धिहरू समेट्ने प्रयास गरिएको छ ।
- यस पुस्तकमा एकैचोटि कक्षा २ को विषयवस्तु सुरु नगरी कक्षा १ को निरन्तरता कायम गर्न कक्षा १ को जोड-घटाउका केही अभ्यासहरू दिइएका छन् ।
- विषयवस्तुहरूको प्रस्तुतिमा एकोहोरोपन नहोस् भन्ने कुरालाई विशेष ध्यान दिई विषयवस्तुको क्रम निर्धारण गरिएको छ ।
- प्रत्येक पाठभित्रका धारणाहरूलाई सजिलोदेखि गाह्रोको क्रममा विभिन्न उप-पाठहरूमा विभाजन गरिएको छ ।
- प्रत्येक पाठमा त्यससम्बन्धी विषयवस्तु र उदाहरणसमेत देखाइएको छ भने अभ्यासमा उस्तै र समान कठिनाइस्तरका हिसाबहरू विद्यार्थीलाई अभ्यास गर्न दिइएको छ ।
- प्रत्येक पाठ र उप-पाठहरूलाई पाठ्यपुस्तकमा दिइएकै क्रममा पढाउनुपर्छ ।
- प्रत्येक उप-पाठको धारणा स्पष्ट भइसकेपछि तत्सम्बन्धी गणितीय प्रक्रिया बुझाउन उदाहरणमा दिइएका हिसाबहरूलाई शिक्षकले कालोपाटीमा उतारेर चरणबद्ध रूपमा व्याख्या गरेर देखाउनुपर्छ ।
- तत्सम्बन्धी गणितीय सीपको विकास गराउन अभ्यासमा दिइएका हिसाबहरू विद्यार्थीहरूलाई अनिवार्य रूपमा गराउनुपर्छ तर उनीहरूले हिसाब गरेका कापी जाँचन जरुरी छ । यसभित्र दिइएका अभ्यासहरू विद्यार्थीहरूको व्यक्तिगत भिन्नताअनुसार अपर्याप्त हुन सक्छन्, आवश्यक भए उस्तै खालका थप-अभ्यासहरू शिक्षकले बनाएर गराउनुपर्छ ।
- यस पुस्तकका कुनै पनि पाठ पढाउँदा शिक्षकले बढी व्याख्या गरेर तर्कबाट बुझाउन खोज्नुभन्दा प्रत्येक तथ्यलाई उस्तै ४, ५ ओटा उदाहरणहरू दिएर विद्यार्थीहरूलाई नै सामान्यीकरण गर्न लगाउने विधि अर्थात् आगमन विधिबाट सिकाउनुपर्दछ ।
- आफ्ना सुझाव र प्रतिक्रिया दिई पुस्तकलाई यस रूपमा ल्याउन सहयोग गर्नुहुने सबैप्रति आभारी छु ।
- अन्त्यमा, यस पुस्तकलाई अझै परिमार्जन गर्न प्राप्त हुने सुझाव तथा प्रतिक्रिया आशा गर्दै ...

विषयसूची

पाठ	शीर्षक	पेज नं.
१.	जोड	७-१०
२.	खाली कोठामा मिल्ने अङ्क राख्ने	११-१२
३.	घटाउ	१३-१७
४.	दुई अङ्कले बनेका सङ्ख्या	१८-२२
५.	अङ्क र शब्दमा लेख्ने	२३-२४
६.	जोड (दुई अङ्कले बनेका सङ्ख्याको जोड)	२५-२९
७.	घटाउ (दुई अङ्कले बनेका सङ्ख्याको घटाउ)	३०-३७
८.	गुणन (२-५ सम्मको गुणन)	३८-४४
९.	समय	४५-४९
१०.	स्तम्भ लेखा-चित्र र मिश्रित अभ्यास	५०-५४
११.	गुणन (दशसम्मको गुणन)	५५-५९
१२.	भाग	६०-७०
१३.	ज्यामिति	७१-७४
१४.	लम्बाइको नाप	७५-७६
१५.	आकारको लम्बाइ	७७-७८
१६.	क्षेत्रफल	७८-७९
१७.	भिन्न	८०-८४
१८.	तीन अङ्कले बनेका सङ्ख्या	८५-९४
१९.	दुई ओटा सङ्ख्या दाँज्ने	९५
२०.	तीन अङ्कसम्मले बनेका सङ्ख्याको जोड	९६-१०२
२१.	दुईभन्दा बढी सङ्ख्याहरूको जोड	१०३-१०४
२२.	तीन अङ्कसम्मले बनेका सङ्ख्याको घटाउ	१०५-१०८
२३.	गुणन (दुई अङ्कका सङ्ख्याको गुणन)	१०९-१२२
२४.	भाग (दुई अङ्कका सङ्ख्यालाई भाग गर्ने)	१२३-१२५
२५.	जोर र बिजोर सङ्ख्या	१२६-१२७
२६.	मुद्रा	१२८-१३४
२७.	समय	१३५-१३७
२८.	दिन, हप्ता, महिना र वर्षको सम्बन्ध	१३८-१४०
२९.	क्षमता	१४०-१४१
३०.	तौल	१४२-१४३

Fin.

पाठ १ (क) जोड़

योगफल १० सम्म आउने जोड़-तथ्यहरू

जोड़ गर

$$\begin{array}{r} ४ \quad \star \star \star \star \\ + ५ \quad \star \star \star \\ \hline ९ \quad \star \star \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ३ \quad \star \star \star \\ + ७ \quad \circ \circ \circ \circ \circ \circ \circ \\ \hline १० \quad \circ \circ \circ \end{array}$$

अभ्यास १ (क) जोड़ गर -

(१) $\begin{array}{r} ३ \quad \star \star \star \\ + २ \quad \star \star \\ \hline ५ \end{array}$

(२) $\begin{array}{r} ३ \quad \star \star \star \\ + ४ \quad \star \star \star \\ \hline ७ \end{array}$

(३) $\begin{array}{r} ४ \\ + ० \\ \hline ४ \end{array}$

(४) $\begin{array}{r} ६ \\ + ३ \\ \hline ९ \end{array}$

(५) $\begin{array}{r} १ \\ + ६ \\ \hline ७ \end{array}$

(६) $\begin{array}{r} ६ \\ + २ \\ \hline ८ \end{array}$

(७) $\begin{array}{r} ५ \\ + ३ \\ \hline ८ \end{array}$

(८) $\begin{array}{r} ४ \\ + ५ \\ \hline ९ \end{array}$

(९) $\begin{array}{r} १ \\ + ५ \\ \hline ६ \end{array}$

(१०) $\begin{array}{r} ७ \\ + १ \\ \hline ८ \end{array}$

(११) $\begin{array}{r} ० \\ + ७ \\ \hline ७ \end{array}$

(१२) $\begin{array}{r} ५ \\ + ५ \\ \hline १० \end{array}$

(१३) $\begin{array}{r} १ \\ + ८ \\ \hline ९ \end{array}$

(१४) $\begin{array}{r} १ \\ + ९ \\ \hline १० \end{array}$

Hi!

पाठ १ (ख) जोड़

योगफल १८ सम्म आउने जोड़-तथ्यहरू

जोड़ गर	४	++++	३	● ● ●
		+++++		● ● ● ●
	+ ९	++++	+ ८	● ● ● ●
	<u>१३</u>		<u>११</u>	

अभ्यास १ (ख) जोड़ गर -

(१) ६	३ ३ ३	(२) ६	● ● ● ● ● ●	(३) ७	● ● ● ● ● ● ●
+ ५	● ● ● ● ●	+ ६	● ● ● ● ● ●	+ ४	● ● ● ● ●
<u>११</u>		<u>१२</u>		<u>११</u>	

(४) ५	(५) ८	(६) ९	(७) ६
+ ९	+ ४	+ ६	+ ७
<u>१४</u>	<u>१२</u>	<u>१५</u>	<u>१३</u>

(८) ९	(९) ७	(१०) ८	(११) ७
+ ४	+ ५	+ ९	+ ७
<u>१३</u>	<u>१२</u>	<u>१७</u>	<u>१४</u>

$$\begin{array}{r} ० \\ + ८ \\ \hline \end{array}$$

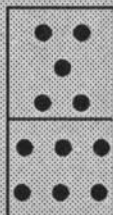

(१२) ८	(१३) ८	(१४) ९
+ ८	+ ५	+ ७
<u>१६</u>	<u>१३</u>	<u>१६</u>

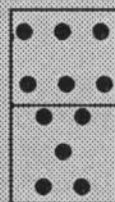
पाठ १ (ग) जोड़

जोड़का गुणहरू

$$\begin{array}{r} ५ \\ + ६ \\ \hline ११ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ६ \\ + ५ \\ \hline ११ \end{array}$$

अभ्यास १ (ग) जोड़ गर -

(१) ५

$$\begin{array}{r} + ३ \\ \hline \end{array}$$

३

$$\begin{array}{r} + ५ \\ \hline \end{array}$$

(२) ३ ४

$$\begin{array}{r} + ४ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + ३ \\ \hline \end{array}$$

(३) ३ ९

$$\begin{array}{r} + ९ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + ३ \\ \hline \end{array}$$

(४) ५ ८

$$\begin{array}{r} + ८ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + ५ \\ \hline \end{array}$$

(५) ९ ७

$$\begin{array}{r} + ७ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + ९ \\ \hline \end{array}$$

(६) ० ७

$$\begin{array}{r} + ७ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + ० \\ \hline \end{array}$$

(७) ८ ७

$$\begin{array}{r} + ७ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + ८ \\ \hline \end{array}$$

(८) ७ ५

$$\begin{array}{r} + ५ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} + ७ \\ \hline \end{array}$$

પાઠ ૧ (ઘ) જોડ

તેસો જોડ

જોડ ગર

$$૪ + ૩ = ૭$$

અભ્યાસ ૧ (ઘ) જોડ ગર -

(૧) $૪ + ૬$

(૨) $૫ + ૩$

(૩) $૭ + ૨$

(૪) $૫ + ૬$

(૫) $૯ + ૩$

(૬) $૬ + ૮$

(૭) $૭ + ૭$

(૮) $૯ + ૮$

(૯) $૯ + ૫$

(૧૦) $૮ + ૪$

(૧૧) $૯ + ૬$

(૧૨) $૭ + ૫$

(૧૩) $૮ + ૭$

(૧૪) $૬ + ૭$

(૧૫) $૮ + ૩$

(૧૬) $૯ + ૦$

(૧૭) $૮ + ૬$

(૧૮) $૫ + ૮$

(૧૯) $૪ + ૯$

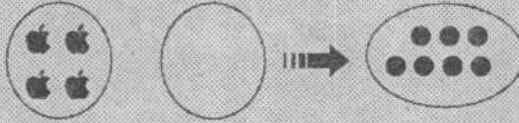
(૨૦) $૭ + ૮$

(૨૧) $૯ + ૯$

पाठ २ (क) खाली कोठामा मिलने अड्क राखने

खाली कोठामा मिलने अड्क राखेर जोड गर

$$४ + \square = ७ \quad \Rightarrow \quad ४ + ३ = ७$$

४ ४ ४ ४ ४ ४ ४ ४ ४ ४ ४ ४ ४ ४ ४

अभ्यास २ (क) खाली कोठामा मिलने अड्क राख -

(१) $४ + \square = ६$ (२) $५ + \square = ८$ (३) $७ + \square = ९$

(४) $\square + ६ = ८$ (५) $\square + ३ = ७$ (६) $\square + ८ = १४$

(७) $\square + ७ = १०$ (८) $९ + \square = १२$ (९) $\square + ५ = ८$

(१०) $८ + \square = ९$ (११) $\square + ६ = १२$ (१२) $७ + \square = ११$

(१३) $\square + ७ = ७$ (१४) $\square + ७ = ८$ (१५) $८ + \square = १३$

પાઠ ૨ (ખ) ખાલી કોઠામાં મિલ્ને અડ્ક રાખ્ને

ખાલી કોઠામાં મિલ્ને અડ્ક રાખેર ઘટાડ ગર

$$૮ - \square = ૫$$

$$૮ - ૩ = ૫$$

$$૮ - \square = ૩$$

$$૮ - ૫ = ૩$$

અભ્યાસ ૨ (ખ) ખાલી કોઠામાં મિલ્ને અડ્ક રાખ -

(૧) $૬ - \square = ૫$ (૨) $૯ - \square = ૬$ (૩) $૪ - \square = ૪$

(૪) $૧૧ - \square = ૩$ (૫) $૧૪ - \square = ૭$ (૬) $૮ - \square = ૦$

(૭) $૧૮ - \square = ૯$ (૮) $૧૬ - \square = ૯$ (૯) $૧૨ - \square = ૭$

(૧૦) $૧૫ - \square = ૬$ (૧૧) $૧૩ - \square = ૮$ (૧૨) $૧૭ - \square = ૮$

(૧૩) $૭ - \square = ૨$ (૧૪) $૧૦ - \square = ૫$ (૧૫) $૧૫ - \square = ૭$

पाठ ३ (क) घटाउ

१० सम्मको सङ्ख्याबाट घटाउने घटाउ-तथ्यहरू

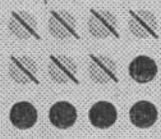
घटाउ गर	९	~~१~~ ~~२~~ ~~३~~ ~~४~~ ~~५~~	१०	~~१~~ ~~२~~ ~~३~~ ~~४~~ ~~५~~
	- ५	◆◆◆◆	- ७	~~१~~ ~~२~~ ~~३~~ ☆☆☆
	<u>४</u>		<u>३</u>	

अभ्यास ३ (क) घटाउ गर -

(१) ५	~~१~~ ~~२~~ ☆	(२) ७	~~१~~ ~~२~~ ~~३~~	(३) ४	~~१~~ ~~२~~
- २	☆☆	- ३	☆	- ३	~~१~~ ☆
<u> </u>		<u> </u>	☆☆☆	<u> </u>	
(४) ४		(५) ६		(६) ९	
- ०		- ३		- ६	
<u> </u>		<u> </u>		<u> </u>	
(७) ८		(८) ९		(९) १०	
- ३		- ४		- २	
<u> </u>		<u> </u>		<u> </u>	
(१०) ५		(११) ७		(१२) ९	
- ३		- १		- ७	
<u> </u>		<u> </u>		<u> </u>	
(१३) ५		(१४) १०		(१५) ८	
- ५		- ६		- ४	
<u> </u>		<u> </u>		<u> </u>	

पाठ ३ (ख) घटाउ

१८ सम्मको सङ्ख्याबाट घटाउने घटाउ-तथ्यहरू

घटाउ गर	१५		१२	
	$\begin{array}{r} 15 \\ - 6 \\ \hline 9 \end{array}$		$\begin{array}{r} 12 \\ - 7 \\ \hline 5 \end{array}$	

अभ्यास ३ (ख) घटाउ गर -

(१) १६	(२) १७	(३) १५	(४) १२
$\begin{array}{r} 16 \\ - ८ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 17 \\ - ९ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 15 \\ - ७ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 12 \\ - ७ \\ \hline \end{array}$
(५) ११	(६) १४	(७) १८	(८) १५
$\begin{array}{r} 11 \\ - ६ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 14 \\ - ७ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 18 \\ - ९ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 15 \\ - ८ \\ \hline \end{array}$
(९) १५	(१०) १४	(११) १२	(१२) १३
$\begin{array}{r} 15 \\ - ९ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 14 \\ - ५ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 12 \\ - ८ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 13 \\ - ५ \\ \hline \end{array}$
(१३) १३	(१४) १५	(१५) ११	(१६) १६
$\begin{array}{r} 13 \\ - ९ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 15 \\ - ६ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 11 \\ - ३ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} 16 \\ - ९ \\ \hline \end{array}$

पाठ ३ (ग) घटाउ

तेस्रो घटाउ

$$१२ - ३ = ९$$

अभ्यास ३ (ग) घटाउ गर -

(१) ८ - ५

(२) १० - ६

(३) १४ - ६

(४) ९ - ६

(५) १३ - ८

(६) ५ - ५

(७) १६ - ७

(८) ११ - ७

(९) १३ - ६

(१०) १२ - ८

(११) १७ - ९

(१२) १५ - ९

(१३) १८ - ९

(१४) १६ - ८

(१५) १३ - ५

(१६) १४ - ९

(१७) १७ - ८

१२ - ६ = ६

(१८) ८ - ०

(१९) १४ - ५

(२०) १२ - ७

(२१) १२ - ९

पाठ ३ (घ) जोड़/घटाउ

जोड़ र घटाउका सम्बन्धित तथ्यहरू

हिसाब गर	५	३	८	८
	+ ३	+ ५	- ३	- ५
	<u>८</u>	<u>८</u>	<u>५</u>	<u>३</u>

अभ्यास ३ (घ) हिसाब गर -

(१) ६
+ ३

(२) ३
+ ६

(३) ९
- ६

(४) ९
- ३

(५) ७
+ ५

(६) ५
+ ७

(७) १२
- ७

(८) १२
- ५

(९) १६
- ७

(१०) १६
- ९

(११) ९
+ ७

(१२) ७
+ ९

(१३) ८
+ ३

(१४) ३
+ ८

(१५) ११
- ३

(१६) ११
- ८

पाठ ३ (ड) जोड़/घटाउ

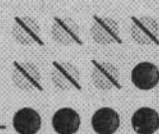
चिन्ह हेरी हिसाब गर्ने

जोड़ गर ५ ▼▼▼▼▼

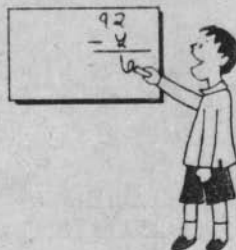
$$\begin{array}{r} + ६ \\ ११ \end{array}$$

घटाउ गर १२

$$\begin{array}{r} - ७ \\ ५ \end{array}$$

अभ्यास ३ (ड) चिन्ह हेरी हिसाब गर -

(१) ३

$$\begin{array}{r} + ४ \\ \hline \end{array}$$

(२) ६

$$\begin{array}{r} + ५ \\ \hline \end{array}$$

(३) ०

$$\begin{array}{r} + ७ \\ \hline \end{array}$$

(४) १५

$$\begin{array}{r} - ६ \\ \hline \end{array}$$

(५) १७

$$\begin{array}{r} - ८ \\ \hline \end{array}$$

(६) ७

$$\begin{array}{r} + ७ \\ \hline \end{array}$$

(७) ८

$$\begin{array}{r} - ८ \\ \hline \end{array}$$

(८) ४

$$\begin{array}{r} + ८ \\ \hline \end{array}$$

(९) ९

$$\begin{array}{r} + ८ \\ \hline \end{array}$$

(१०) १३

$$\begin{array}{r} - ५ \\ \hline \end{array}$$

(११) १६

$$\begin{array}{r} - ९ \\ \hline \end{array}$$

(१२) ८

$$\begin{array}{r} + ६ \\ ११ \end{array}$$

(१३) ५

$$\begin{array}{r} + ८ \\ १३ \end{array}$$

(१४) ११

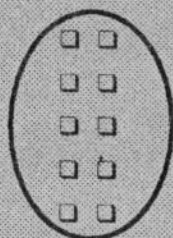
$$\begin{array}{r} - ५ \\ १६ \end{array}$$

(१५) १२

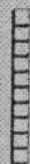
$$\begin{array}{r} - ७ \\ ५ \end{array}$$

पाठ ४ (क) दुई अङ्कले बनेका सङ्ख्याहरू

दश र एक

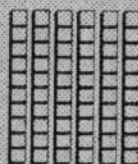

१० एक

१ दश

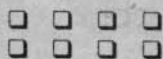
कति दश र कति एक भए, लेख

२ दश ५ एक = २५   ६ दश ८ एक = ६८

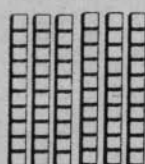
अभ्यास ४ (क) कति दश र कति एक भए, लेख -

(१)

..... दश ..... एक = ...

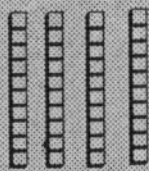
(२)

..... दश ..... एक = ...

पाठ ४ (ख) दुई अङ्कले बनेका सङ्ख्याहरू

सङ्ख्यालाई स्थानमान तालिकामा देखाउने
अङ्कमा लेख

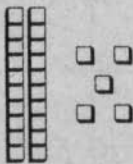

दश	एक
४	३

→ ४३

अभ्यास ४ (ख) तालिका कापीमा सार र अङ्कमा लेख-

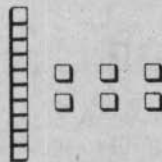
(१)

दश	एक

→ ...

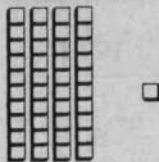
(२)

दश	एक

→ ...

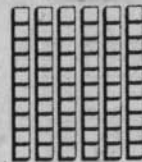
(३)

दश	एक

→ ...

(४)

दश	एक

→ ...

अभ्यास ४ (ग) कापीमा सारेर खाली कोठामा मिल्ने

सङ्ख्या भर -

१		३	४	५		७	८		१०
११		१३		१५				१९	२०
२१				२५	२६			२९	३०
	३२		३४		३६			३९	
	४२						४८		
५१			५४		५६		५८		
		६३		६५					
						७७		७९	८०
८१		८३			८६				९०
९१			९४		९६		९८	९९	

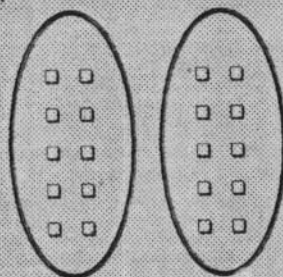
अभ्यास ४ (घ) कापीमा १ देखि १०० सम्म अङ्क र

शब्दमा लेख ।

पाठ ४ (ड) दुई अङ्कले बनेका सङ्ख्याहरू

दुई अङ्कको सङ्ख्याको ज्ञान

२ दश

२० एक

जम्मा कति भयो, लेख

$$२ \text{ दश र } ४ \text{ एक} = २० + ४ = २४$$

अभ्यास ४ (ड) जम्मा कति भयो, लेख -

(१) ५ दश र ४ एक = _____ + _____ = _____

(२) ३ दश र ७ एक = _____ + _____ = _____

(३) ८ दश र ५ एक = _____ + _____ = _____

(४) ४ दश र ० एक = _____ + _____ = _____

(५) ६ दश र ९ एक = _____ + _____ = _____

(६) ९ दश र १ एक = _____ + _____ = _____

(७) ७ दश र ३ एक = _____ + _____ = _____

पाठ ४ (च) दुई अङ्कले बनेका सङ्ख्याहरू

सङ्ख्याको विस्तृत रूप

विस्तृत रूपमा लेख

$$६४ = ६ दश र ४ एक = ६० + ४$$

अभ्यास ४ (छ) विस्तृत रूपमा लेख -

- (१) ७१ = — दश र — एक = — + —
- (२) ६५ = — दश र — एक = — + —
- (३) ३० = — दश र — एक = — + —
- (४) ४२ = — दश र — एक = — + —
- (५) ५९ = — दश र — एक = — + —
- (६) ८८ = — दश र — एक = — + —
- (७) ३४ = — दश र — एक = — + —

पाठ ५ (क) अङ्क र शब्दमा लेख्ने

अङ्कमा लेख्ने

अक्षरमा दिइएको सङ्ख्यालाई अङ्कमा लेख

पैंसठ्ठी $\Rightarrow$ ६५

उनन्चालीस $\Rightarrow$ ३९

अभ्यास ५ (क) अक्षरमा दिइएको सङ्ख्यालाई अङ्कमा लेख-

(१०) सताइस $\Rightarrow$

(२) बाउन्न $\Rightarrow$

(३) पचासी $\Rightarrow$

(४) चवालीस $\Rightarrow$

(५) उनन्चास $\Rightarrow$

(६) एकहत्तर $\Rightarrow$

(७) त्रियानब्बे $\Rightarrow$

(८) अठार $\Rightarrow$

(९) अठसठ्ठी $\Rightarrow$

(१०) सैंतीस $\Rightarrow$

(११) पचास $\Rightarrow$

(१२) उनान्सय $\Rightarrow$

(१३) सत्र $\Rightarrow$

(१४) बयासी $\Rightarrow$

पाठ ५ (ख) अङ्क र शब्दमा लेख्ने

शब्दमा लेख

अङ्कमा दिइएको सङ्ख्यालाई शब्दमा लेख

५५ $\Rightarrow$ पचपन्त

३९ $\Rightarrow$ उनन्चालीस

अभ्यास ५ (ख) दिइएको सङ्ख्यालाई कापीमा सारेर शब्दमा लेख -

- (१) ४७ $\Rightarrow$ .....
- (२) ७८ $\Rightarrow$ .....
- (३) ६२ $\Rightarrow$ .....
- (४) २३ $\Rightarrow$ .....
- (५) ९० $\Rightarrow$ .....
- (६) ८१ $\Rightarrow$ .....
- (७) ४९ $\Rightarrow$ .....
- (८) ७९ $\Rightarrow$ .....
- (९) ५४ $\Rightarrow$ .....

पाठ ६ (क) जोड़

दुई अङ्कले बनेका सङ्ख्याहरूको जोड़
हातलागी नआउने जोड़

पहिला एक एक
जोडौं ।

५ एक र २ एक
७ एक ।

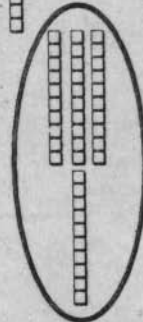
अनि दश दश
जोडौं ।

+

दश	एक
३	५
१	२
	७

+

दश	एक
३	५
१	२
४	७

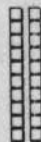
अभ्यास ६ (क)

जोड़ गर -

(१)

दश	एक
३	४
२	२

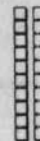
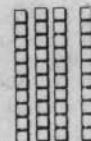
+

(२)

दश	एक
४	०
२	१

+

(३)

दश	एक
३	२
+ २	७

□□

□□□□

□□□

(४)

दश	एक
२	४
+ ३	५

□□

□□□□

□□□

जोड़ गर

एक एक जोड़ौ ।

दश दश जोड़ौ ।

५३

+ २६

९

५३

+ ३६

९

५३

+ २६

७९

(५) ३४

+ ४४

(६) ५०

+ ३३

(७) ५६

+ २

(८) २९

+ १०

(९) ३७

+ २१

(१०) ४३

+ १

(११) २८

+ ११

(१२) ३५

+ ४

(१३) १२

+ ७५

(१४) ३०

+ ३०

(१५) ५३

+ ४५

(१६) ५

+ २२

(१७) २६

+ ५१

(१८) ७

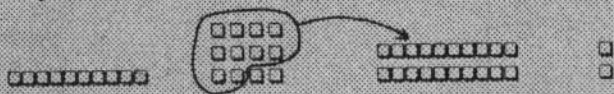
+ २२

(१९) ५२

+ ५

पाठ ६ (ख) जोड़

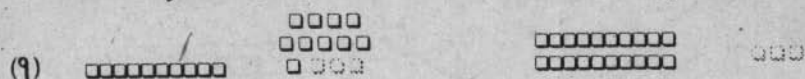
१० एकलाई १ दश बनाउने

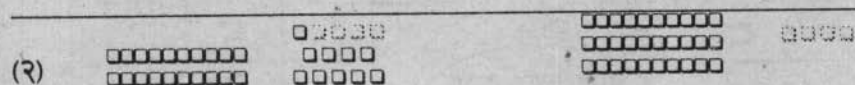
$$१ \text{ दश र } १२ \text{ एक} = २ \text{ दश र } २ \text{ एक} = २२$$

अभ्यास ६ (ख)

१० ओटा एकलाई १ दश बनाऊ र दशको समूहमा लैजाऊ -

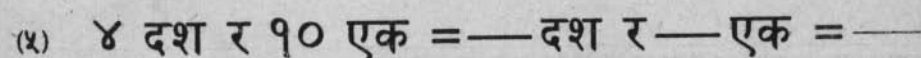
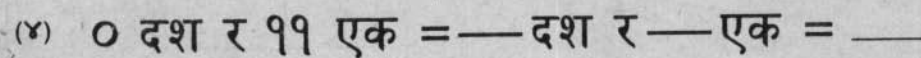
$$१ \text{ दश र } १३ \text{ एक} = \text{— दश र — एक} = \text{—}$$

$$२ \text{ दश र } १४ \text{ एक} = \text{— दश र — एक} = \text{—}$$

$$३ \text{ दश र } १६ \text{ एक} = \text{— दश र एक} = \text{—}$$

पाठ ६ (ग) जोड़

एकको स्थानमा हातलागी आउने जोड़

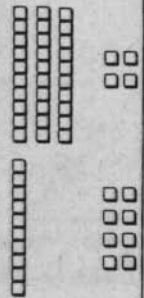

पहिला एक एक जोडौं ।

४ एक र ८ एक
= १२ एक

दश	एक
३	४
१	८

+

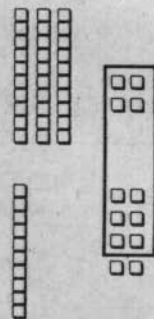

१२ एक =

१ दश र २ एक

दश	एक
३ ^१	४
१	८
	२

+

$$\begin{array}{r} +1 \\ 34 \\ + 18 \\ \hline 52 \end{array}$$

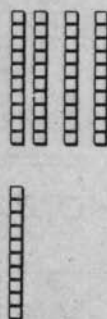
(१२)

अनि दश दश
जोडौं ।

$$\begin{array}{r} +1 \\ 34 \\ + 18 \\ \hline 52 \end{array}$$

+

दश	एक
३ ^१	४
१	८
५	२

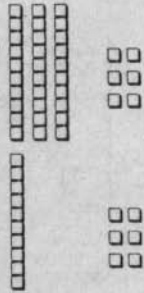

००

अभ्यास ६ (ग) जोड़ गर

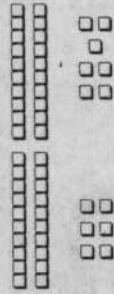
(१)

$$\begin{array}{r} ३६ \\ + १६ \\ \hline \end{array}$$

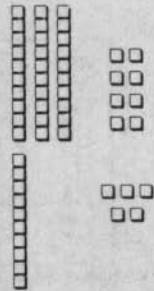
(२)

$$\begin{array}{r} २७ \\ + २६ \\ \hline \end{array}$$

(३)

$$\begin{array}{r} ३८ \\ + १५ \\ \hline \end{array}$$

(४)

$$\begin{array}{r} १९ \\ + १६ \\ \hline \end{array}$$

(५)

$$\begin{array}{r} २८ \\ + ३२ \\ \hline \end{array}$$

(६)

$$\begin{array}{r} ६६ \\ + १६ \\ \hline \end{array}$$

(७)

$$\begin{array}{r} ६५ \\ + ३२ \\ \hline \end{array}$$

(८)

$$\begin{array}{r} २५ \\ + ५७ \\ \hline \end{array}$$

(९)

$$\begin{array}{r} ३५ \\ + २५ \\ \hline \end{array}$$

(१०)

$$\begin{array}{r} २६ \\ + ४७ \\ \hline \end{array}$$

(११)

$$\begin{array}{r} ५३ \\ + ३३ \\ \hline \end{array}$$

(१२)

$$\begin{array}{r} ४३ \\ + १५ \\ \hline \end{array}$$

(१३)

$$\begin{array}{r} ७७ \\ + १७ \\ \hline \end{array}$$

(१४)

$$\begin{array}{r} ६५ \\ + २७ \\ \hline \end{array}$$

(१५)

$$\begin{array}{r} ७९ \\ + ३५ \\ \hline \end{array}$$

(१६)

$$\begin{array}{r} ३६ \\ + १८ \\ \hline \end{array}$$

पाठ ७ (क) घटाउ

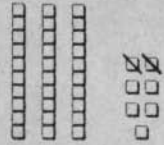
सापटी लिनु नपर्ने घटाउ

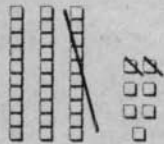
पहिला एक
एक घटाऔं ।

अनि दश
दश घटाऔं ।

दश	एक
३	७
१	२
	५

दश	एक
३	७
१	२
२	५

अभ्यास ७ (क) घटाउ गर -

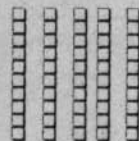
(१)

दश	एक
४	८
- २	१

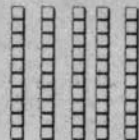
(२)

दश	एक
५	६
- ३	२

(३)

५	८
- २	४

(४)

४	६
- ३	५

पाठ ७ (ख) घटाउ

घटाउ-तथ्य सम्झौ ।

घटाउ गर

$$\begin{array}{r} ६७ \\ - ४२ \\ \hline \end{array} \rightarrow \begin{array}{r} ६७ \\ - ४२ \\ \hline ५ \end{array} \rightarrow \begin{array}{r} ६७ \\ - ४२ \\ \hline २५ \end{array}$$

७
- २
५

६
- ४
२

अभ्यास ७ (ख) घटाउ गर -

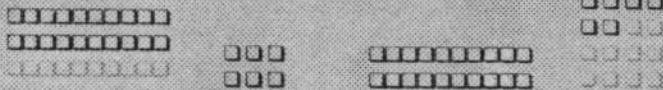
(१)	$\begin{array}{r} ५८ \\ - ४५ \\ \hline \end{array}$	(२)	$\begin{array}{r} ६५ \\ - २४ \\ \hline \end{array}$	(३)	$\begin{array}{r} ६८ \\ - २३ \\ \hline \end{array}$	(४)	$\begin{array}{r} ८८ \\ - २० \\ \hline \end{array}$
(५)	$\begin{array}{r} ६९ \\ - १७ \\ \hline \end{array}$	(६)	$\begin{array}{r} ७० \\ - ४० \\ \hline \end{array}$	(७)	$\begin{array}{r} ९८ \\ - ५१ \\ \hline \end{array}$	(८)	$\begin{array}{r} ७५ \\ - ३५ \\ \hline \end{array}$

चिन्ह हेरी हिसाब गर -

(१३)	$\begin{array}{r} ९० \\ - ७० \\ \hline \end{array}$	(१४)	$\begin{array}{r} ५६ \\ + २५ \\ \hline \end{array}$	(१५)	$\begin{array}{r} ७२ \\ + १२ \\ \hline \end{array}$	(१६)	$\begin{array}{r} ८८ \\ - ३३ \\ \hline \end{array}$
(१७)	$\begin{array}{r} २२ \\ - १० \\ \hline \end{array}$	(१८)	$\begin{array}{r} ३८ \\ + २३ \\ \hline \end{array}$	(१९)	$\begin{array}{r} ४१ \\ - २० \\ \hline \end{array}$	(२०)	$\begin{array}{r} ६७ \\ + २४ \\ \hline \end{array}$

पाठ ७ (ग) घटाउ

१ दशलाई १० एक बनाउने

३ दश र ६ एक = २ दश र १६ एक

$$३० + ६ = २० + १६$$

अभ्यास ७ (ग) दशको समूहबाट एकको समूहमा १ दश सापटी लेऊ -

(१) $\rightarrow$
 — दश र — एक = — दश र — एक

(२) ३ दश ४ एक = २ दश — एक

(३) ५ दश १ एक = — दश — एक

(४)

दश	एक
७	...
~~८~~	~~३~~

(५)

दश	एक
५	...
~~६~~	५

(६)

दश	एक
...	...
४	७

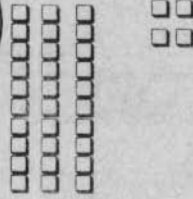
पाठ ७ (घ) घटाउ

सापटी लिनुपर्ने घटाउ

दश	एक
३	४
१	८

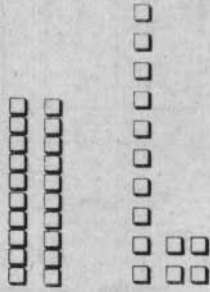
४ एकबाट ८ एक घटाउन सकिदैन ।

दश	एक
२	१४
~~३~~	~~४~~
१	८

१ दशलाई १० एक बनाऊ ।

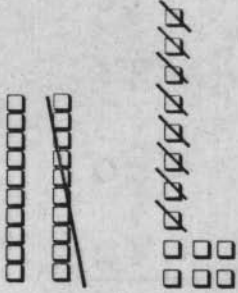

दश	एक
२	१४
~~३~~	~~४~~
१	८
१	६

१ दश र ४ एक १४ एक ।

अब घटाऊ ।

घटाउ गर

$$\begin{array}{r}
 ५२ \\
 - २७ \\
 \hline
 \end{array}
 \rightarrow
 \begin{array}{r}
 \cancel{५} १२ \\
 - २७ \\
 \hline
 \end{array}
 \rightarrow
 \begin{array}{r}
 \cancel{५} १२ \\
 - २७ \\
 \hline
 ५
 \end{array}
 \rightarrow
 \begin{array}{r}
 \cancel{५} १२ \\
 - २७ \\
 \hline
 २५
 \end{array}$$

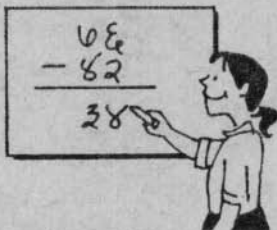
अभ्यास ७ (घ) घटाउ गर -

(१)

दश	एक
३	६
- १	८

(२)

$$\begin{array}{r}
 ५४ \\
 - ४६ \\
 \hline
 \end{array}$$

(३)

$$\begin{array}{r}
 ६१ \\
 - २८ \\
 \hline
 \end{array}$$

(४)

$$\begin{array}{r}
 ६१ \\
 - २८ \\
 \hline
 \end{array}$$

(५)

$$\begin{array}{r}
 ५१ \\
 - १४ \\
 \hline
 \end{array}$$

(६)

$$\begin{array}{r}
 ९३ \\
 - ४४ \\
 \hline
 \end{array}$$

(७)

$$\begin{array}{r}
 ५२ \\
 - ३५ \\
 \hline
 \end{array}$$

(८)

$$\begin{array}{r}
 ६० \\
 - ४६ \\
 \hline
 \end{array}$$

(९)

$$\begin{array}{r}
 ८० \\
 - ४८ \\
 \hline
 \end{array}$$

(१०)

$$\begin{array}{r}
 ७४ \\
 - ३६ \\
 \hline
 \end{array}$$

(११)

$$\begin{array}{r}
 ८३ \\
 - ६७ \\
 \hline
 \end{array}$$

(१२)

$$\begin{array}{r}
 ३३ \\
 - १४ \\
 \hline
 \end{array}$$

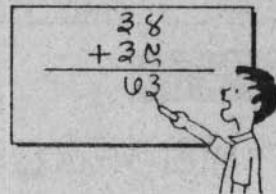
अभ्यास ७ (ड) चिन्ह हेरी हिसाब गर -

(१)	$\begin{array}{r} ४७ \\ + ३८ \\ \hline \end{array}$	(२)	$\begin{array}{r} ५६ \\ - २७ \\ \hline \end{array}$	(३)	$\begin{array}{r} १६ \\ + २० \\ \hline \end{array}$	(४)	$\begin{array}{r} ३८ \\ + ६७ \\ \hline \end{array}$

(५)	$\begin{array}{r} ६२ \\ - ३८ \\ \hline \end{array}$	(६)	$\begin{array}{r} ४५ \\ - ९ \\ \hline \end{array}$	(७)	$\begin{array}{r} ४६ \\ + २९ \\ \hline \end{array}$	(८)	$\begin{array}{r} ७५ \\ + १९ \\ \hline \end{array}$

(९)	$\begin{array}{r} ७२ \\ - ३६ \\ \hline \end{array}$	(१०)	$\begin{array}{r} ८३ \\ - ५२ \\ \hline \end{array}$	(११)	$\begin{array}{r} ४६ \\ + ३८ \\ \hline \end{array}$	(१२)	$\begin{array}{r} ५२ \\ + ४६ \\ \hline \end{array}$

(१३)	$\begin{array}{r} २८ \\ + ४८ \\ \hline \end{array}$	(१४)	$\begin{array}{r} ५२ \\ - ३८ \\ \hline \end{array}$

(१५)	$७५ + २८$	(१६)	$६२ - २८$	(१७)	$८३ + ४८$

(१८)	$८८ - ६९$	(१९)	$७२ + १६$	(२०)	$१९ + २१$

(२१)	$५६ + २७$	(२२)	$४५ - ३८$	(२३)	$३५ + ३६$

अभ्यास ७ (च) जोड र घटाउका शाब्दिक समस्या

रामको गाउँमा ४८ ओटा घरहरू छन् ।	४८
हरिको गाउँमा ३६ ओटा घरहरू छन् ।	+ ३६
दुवै गाउँमा गरी जम्मा कति ओटा घरहरू भए ?	८४

जम्मा ८४ ओटा घरहरू भए ।

एउटा रूखमा ५५ ओटा चराहरू थिए ।	५५
त्यहाँबाट ३८ ओटा चराहरू उडेर गए ।	- ३८
अब रूखमा कति चराहरू बाँकी होलान् ?	१७

रूखमा जम्मा १७ ओटा चराहरू बाँकी होलान् ।

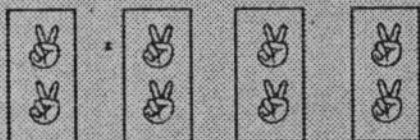
अभ्यास ७ (छ)

(१) १२ ओटा चराहरू छन् । अरू ९ ओटा चरा आए । जम्मा कति चरा भए ?	(२) १८ ओटा आँपमध्ये ३ ओटा आँप खाइए । कति आँप बाँकी छन् ?
(३) १४ ओटा कलम छन् । ३ ओटा नयाँ कलम किनियो । जम्मा कति कलम भए ?	(४) १३ ओटा मेचमध्ये ४ ओटा मेच भाँचिए । कति मेच बाँकी छन् ?

- (५) एउटा टोकरीमा २६ ओटा स्याउ छन् ।
अर्को टोकरीमा ३५ ओटा स्याउ छन् ।
दुवै टोकरीमा गरी जम्मा कति स्याउ भए ?
- (६) सन्तेसँग ६५ पैसा छ ।
उसलाई उसका मामाले २५ पैसा दिए ।
अब उसँग कति पैसा भयो होला ?
- (७) सुरेशको बगैँचाको एउटा रूखमा ५३ ओटा आँपहरू फलेका छन् । तीमध्ये ३८ ओटा आँपहरू टिपिएछन् ।
जम्मा कति आँप बाँकी भए ?
- (८) कक्षा २ मा जम्मा ७२ जना विद्यार्थीहरू छन् ।
तीमध्ये ४४ जना केटाहरू छन् भने केटीहरू कति जना होलान् ?
- (९) एउटा रूखमा २७ ओटा चराहरू छन् ।
अर्को रूखमा ३३ ओटा चराहरू छन् ।
दुवै रूखमा गरी जम्मा कति चराहरू छन् ?
- (१०) ५२ जना विद्यार्थीहरूमध्ये ४६ जना पास भए भने कति जना फेल भए होलान् ?

पाठ ८ (क) गुणन

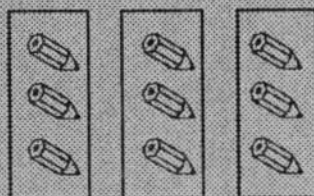
जोड़ विधिबाट गुणनको ज्ञान

$$२ + २ + २ + २ = ८$$

$$२ \text{ चार पटक} = ८$$

$$२ \text{ चौको} \Rightarrow ८$$

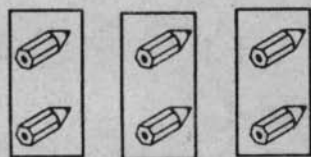
$$३ + ३ + ३ = ९$$

$$३ \text{ तीन पटक} = ९$$

$$३ \text{ तियाँ} \Rightarrow ९$$

अभ्यास ८ (क) जम्मा कति हुन्छ ?

(१)

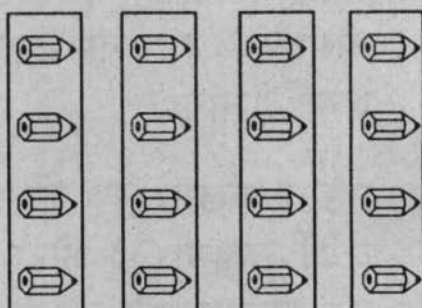

$$२ + २ + २ = \square$$

$$२ \text{ तीन पटक} = \square$$

$$२ \text{ तियाँ} \square$$

(२)

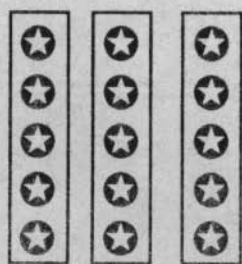

$$४ + ४ + ४ + ४ = \square$$

$$४ \text{ चार पटक} = \square$$

$$४ \text{ चौको} \square$$

(३)

$$५ + ५ + ५ = \square$$

$$५ \text{ तीन पटक } = \square$$

$$५ \text{ तियाँ } \square$$

(४)

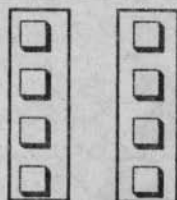

$$३ + ३ + ३ + ३ = \square$$

$$३ \text{ चार पटक } = \square$$

$$३ \text{ चौको } \square$$

(५)

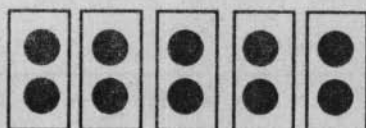

$$४ + ४ = \square$$

$$\text{चार दुई पटक } = \square$$

$$४ \text{ दुना } \square$$

(६)

$$२ + २ + २ + २ + २ = \square$$

$$२ \text{ पाँच पटक } = \square$$

$$२ \text{ पन्चे } \square$$

(७)

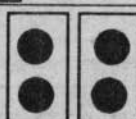

$$२ + २ + २ + २ = \square$$

$$\text{दुई चार पटक } = \square$$

$$२ \text{ चौको } \square$$

(८)

$$२ + २ = \square$$

$$२ \text{ दुई पटक } = \square$$

$$२ \text{ दुना } \square$$

पाठ ८ (ख) गुणन

जोड़ विधिबाट गुणनको ज्ञान

(१) २

२ एका २

(२) $२ + २ = ४$

२ दुना ४

(३) $२ + २ + २ = ६$

२ तियाँ ६

(४) $२ + २ + २ + २ = ८$

२ चौको ८

अभ्यास ८ (ख) हिसाब गर -

(१) $२ + २ + २ + २ + २ =$

२ पन्चे —

(२) $२ + २ + २ + २ + २ + २ =$

२ छक्का —

(३) $२ + २ + २ + २ + २ + २ + २ =$

२ साता —

(४) $२ + २ + २ + २ + २ + २ + २ + २ =$

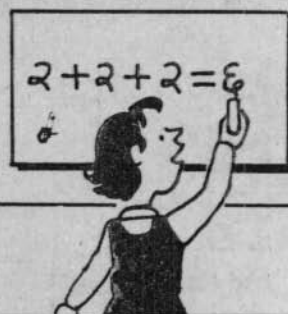
२ आठा —

(५) $२ + २ + २ + २ + २ + २ + २ + २ + २ =$

२ नवाँ —

(६) $२ + २ + २ + २ + २ + २ + २ + २ + २ + २ =$

२ दसाइ —

पाठ द (ग) गुणन

गुणन चिन्ह $\times$ को प्रयोग

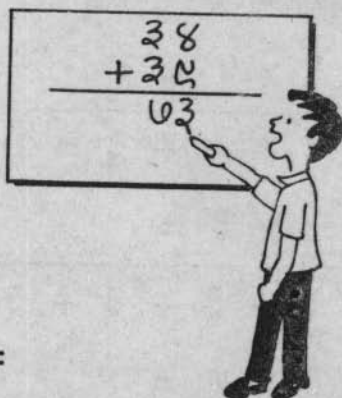
$$2 + 2 + 2 + 2 = 8$$

$$2 \text{ चार पटक } = 8$$

$$2 \times 4 = 8 \Rightarrow 2 \text{ चौको } 8$$

अभ्यास द (ग) गुणन गर -

१. ●● $2 \times 2 =$
२. ●●●● $2 \times 4 =$
३. ●●●●●● $2 \times 6 =$
४. ●●●●●●●● $2 \times 8 =$
५. ●●●●●●●●●● $2 \times 10 =$
६. ●●●●●●●●●●●● $2 \times 12 =$
७. ●●●●●●●●●●●●●● $2 \times 14 =$
८. ●●●●●●●●●●●●●●●● $2 \times 16 =$
९. ●●●●●●●●●●●●●●●●●● $2 \times 18 =$
१०. ●●●●●●●●●●●●●●●●●●●● $2 \times 20 =$

(घ) ३ को गुणा

१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
११	१२	१३	१४	१५	१६	१७	१८	१९	२०
२१	२२	२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९	३०

अभ्यास ८ (घ) गुणन गर -

(१) माथिको तालिका हेरी छाया पारिएका कोठामा भएका अङ्क लेख -

(२) $३ = ३$

$३ \times १ = ३$

(३) $३ + ३ = ६$

$३ \times २ = ६$

(४) $३ + ३ + ३ =$

$३ \times ३ =$

(५) $३ + ३ + ३ + ३ =$

$३ \times ४ =$

(६) $३ + ३ + ३ + ३ + ३ =$

$३ \times ५ =$

(७) $३ + ३ + ३ + ३ + ३ + ३ =$

$३ \times ६ =$

८) $३ \times ७ =$

(९) $३ \times ८ =$

(१०) $३ \times ९ =$

(११) $३ \times १० =$

(ड) २ को गुणन तालिका

X	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
२	२	४	६	८	१०	१२	१४	१६	१८	२०

३ को गुणन तालिका

X	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
३	३	६	९	१२	१५	१८	२१	२४	२७	३०

गुणन गर -

$$\begin{array}{r} २ \\ \times ३ \\ \hline ६ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ८ \\ \times ३ \\ \hline २४ \end{array}$$

अभ्यास ८ (ड) माथिको तालिका हेरी गुणन गर -

(१) $\begin{array}{r} ४ \\ \times २ \\ \hline \end{array}$

(२) $\begin{array}{r} ८ \\ \times २ \\ \hline \end{array}$

(३) $\begin{array}{r} ६ \\ \times २ \\ \hline \end{array}$

(४) $\begin{array}{r} ५ \\ \times २ \\ \hline \end{array}$

(५) $\begin{array}{r} ३ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$

(६) $\begin{array}{r} ६ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$

(७) $\begin{array}{r} ९ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$

(८) $\begin{array}{r} ४ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$

(९) $\begin{array}{r} ५ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$

(१०) $\begin{array}{r} १० \\ \times २ \\ \hline \end{array}$

(११) $\begin{array}{r} ८ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$

(१२) $\begin{array}{r} ९ \\ \times २ \\ \hline \end{array}$

(च) २ - ५ को गुणन तालिका

X	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
२	२	४	६	८	१०	१२	१४	१६	१८	२०
३	३	६	९	१२	१५	१८	२१	२४	२७	३०
४	४	८	१२	१६	२०	२४	२८	३२	३६	४०
५	५	१०	१५	२०	२५	३०	३५	४०	४५	५०

गुणन गर -

$$\begin{array}{r} ९ \\ \times ४ \\ \hline ३६ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} १० \\ \times ३ \\ \hline ३० \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ७ \\ \times ५ \\ \hline ३५ \end{array}$$

अभ्यास ८ (च) माथिको तालिका हेरी गुणन गर -

(१)
$$\begin{array}{r} ४ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$$

(२)
$$\begin{array}{r} ८ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$$

(३)
$$\begin{array}{r} ३ \\ \times ५ \\ \hline \end{array}$$

(४)
$$\begin{array}{r} ४ \\ \times २ \\ \hline \end{array}$$

(५)
$$\begin{array}{r} ८ \\ \times ५ \\ \hline \end{array}$$

(६)
$$\begin{array}{r} ९ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$$

(७)
$$\begin{array}{r} ९ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$$

(८)
$$\begin{array}{r} ७ \\ \times ५ \\ \hline \end{array}$$

(९)
$$\begin{array}{r} ६ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$$

(१०)
$$\begin{array}{r} ५ \\ \times ५ \\ \hline \end{array}$$

(११)
$$\begin{array}{r} ८ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$$

(१२)
$$\begin{array}{r} ९ \\ \times ५ \\ \hline \end{array}$$

घण्टा

४ बज्यो ।
छुट्टी भयो ।
अब घर फर्कौ ।

लामो सुई १२ मा छ ।
छोटो सुई ४ मा छ ।
ठीक ४ बज्यो ।

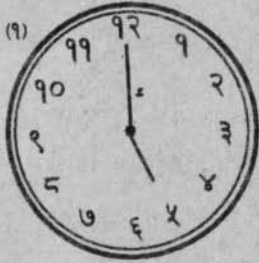

५ बज्यो ।
घर पुगियो ।

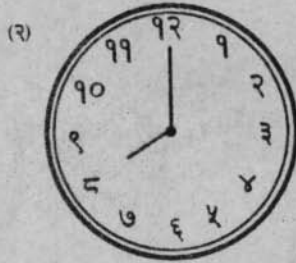
लामो सुई १२ मा छ ।
छोटो सुई ५ मा छ ।
ठीक ५ बज्यो ।

अभ्यास ९ (क)

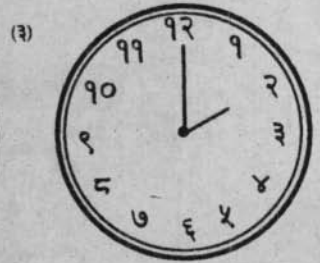
तल दिइएका घडीहरूमा कति बज्यो
लेख -

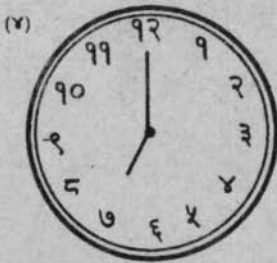
_____ बज्यो

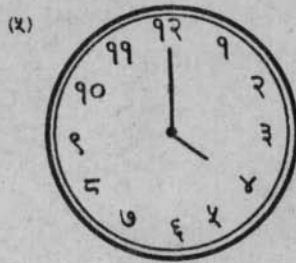
_____ बज्यो

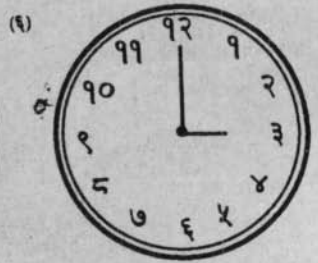
_____ बज्यो

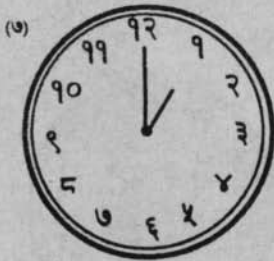
_____ बज्यो

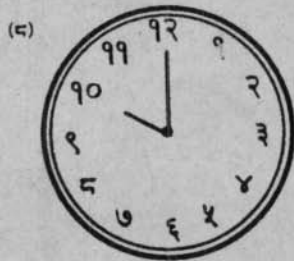
_____ बज्यो

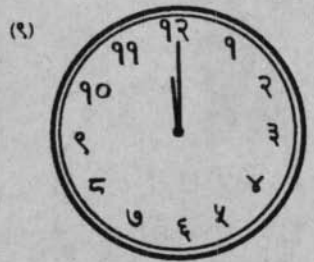
_____ बज्यो

_____ बज्यो

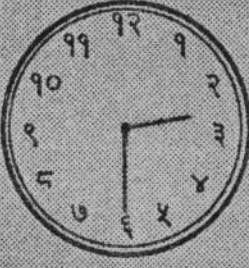
_____ बज्यो

_____ बज्यो

पाठ ९ (ख) समय

आधा घण्टा

लामो सुई ६ मा छ ।

छोटो सुई २ र ३ का बीचमा छ ।

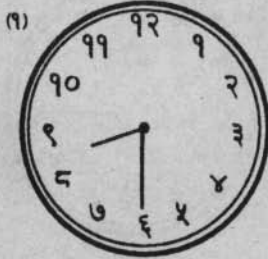
साढे दुई बज्यो ।

२:३० बज्यो ।

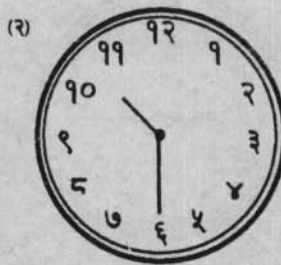
(अथवा २ बजेर ३० मिनेट गयो ।)

अभ्यास ९ (ख)

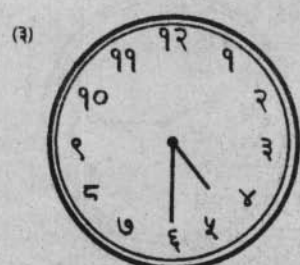
तल दिइएका घडीहरूमा कति बज्यो अङ्क
र शब्दमा लेख -

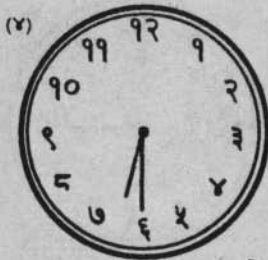
_____ बज्यो

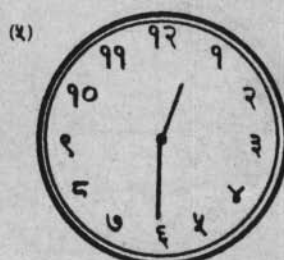
_____ बज्यो

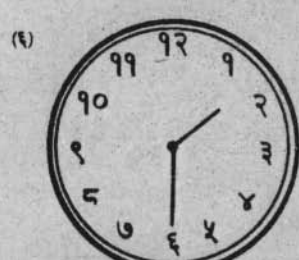
_____ बज्यो

_____ बज्यो

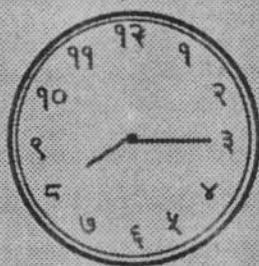
_____ बज्यो

_____ बज्यो

पाठ ९ (ग) समय

सवा र घण्टा

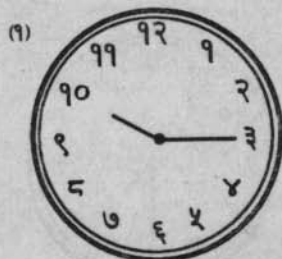

लामो सुई ३ मा छ ।
छोटो सुईले ८ नाघ्यो ।
८ बजेर १५ मिनेट गयो ।

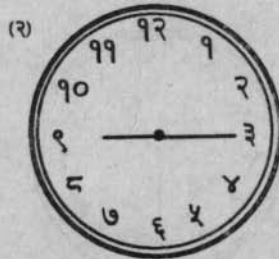
सवा ८ बज्यो ।

(८:१५ बज्यो) ।

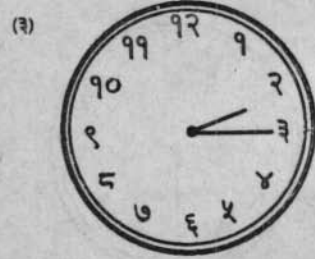
अभ्यास ९ (ग) तल दिइएका घडीहरूमा कति बज्यो, अङ्क र शब्दमा लेख -

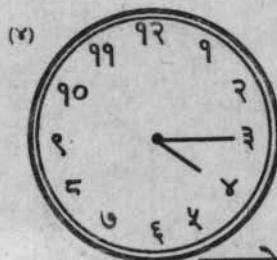
_____ बज्यो

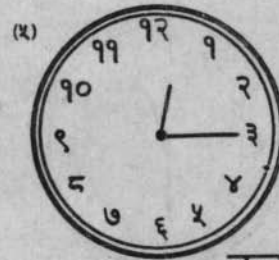
_____ बज्यो

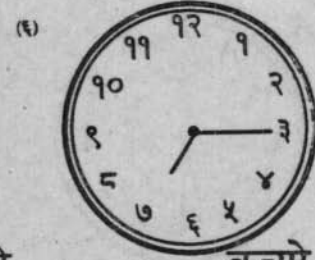
_____ बज्यो

_____ बज्यो

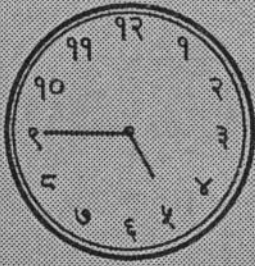
_____ बज्यो

_____ बज्यो

पाठ ९ (घ) समय

पौने घण्टा

लामो सुई ९ मा छ ।

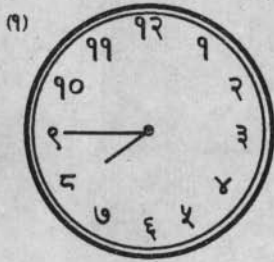
छोटो सुई ५ निर छ ।

५ बज्ज १५ मिनेट बाँकी छ ।

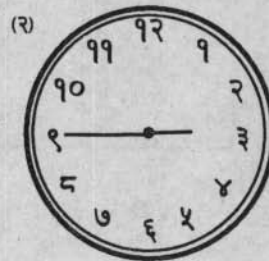
पौने ५ बज्यो ।

४ : ४५ बज्यो ।

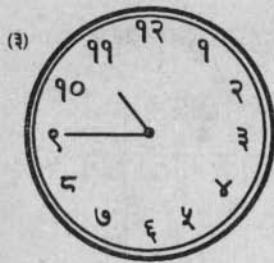
अभ्यास ८ (घ) तल दिइएका घडीहरूमा कति बज्यो, अङ्क र शब्दमा लेख -

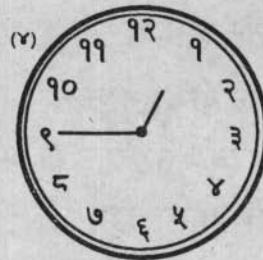
_____ बज्यो

_____ बज्यो

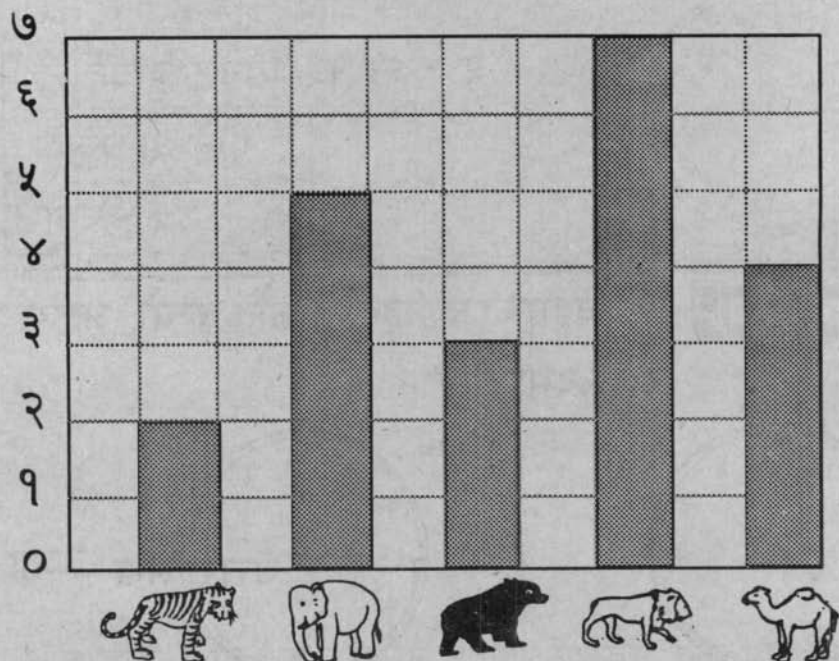
_____ बज्यो

_____ बज्यो

पाठ १० स्तम्भ लेखा-चित्र

तल दिइएका स्तम्भ लेखा-चित्रले चिडियाखानामा कुन-कुन जनावर कति-कति ओटा छन् भन्ने देखाउँछ -

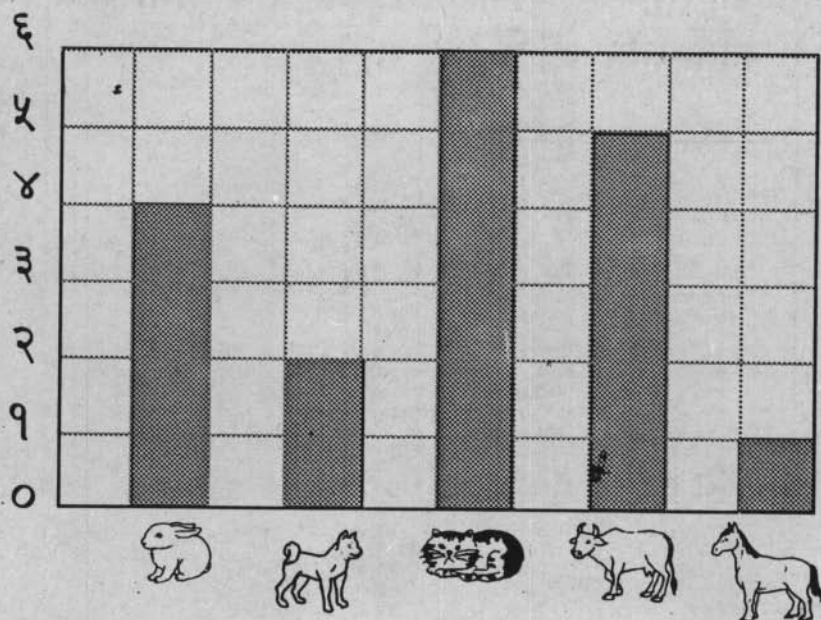

माथि दिइएको स्तम्भ लेखा-चित्र हेर र छलफल गर -

- (१) सबैभन्दा बढी कुन जनावर छन् र कति ओटा छन् ?
- (२) कुन जनावरको सङ्ख्या सबैभन्दा थोरै छ र कति ओटा छन् ?
- (३) भालु कति ओटा छन् ?
- (४) भालुभन्दा हात्ती कतिले बढी छ ?

अभ्यास १ (क)

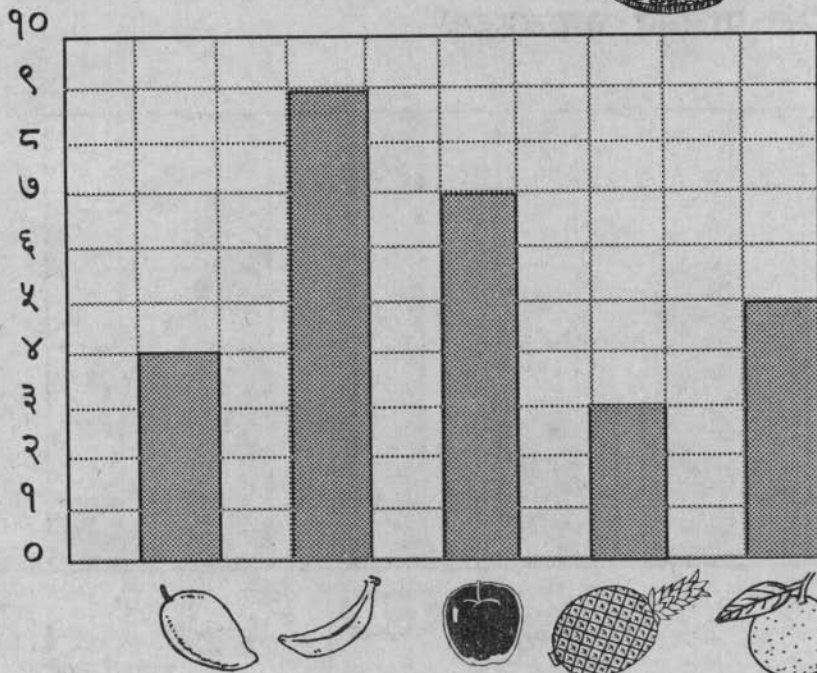
(अ) मैले पालेका जनावरहरू

माथि दिइएको स्तम्भ लेखा-चित्र हेर र उत्तर लेख -

- (१) सबैभन्दा कम सङ्ख्या भएको जनावर कुन हो ? कति छ ?
- (२) सबैभन्दा धेरै सङ्ख्या भएको जनावर कुन हो ? कति छ ?
- (३) कुकुर कति ओटा छन् ?
- (४) गाई कति ओटा छन् ?
- (५) बिरालोभन्दा खरायो कतिले घटी छ ?
- (६) कुन जनावर ४ ओटा छन् ?
- (७) कुकुरभन्दा बिरालो कतिले बढी छ ?

(आ) टोकरीमा भएका फलफूलहरू

माथि दिइएको स्तम्भ लेखा-चित्रले टोकरीमा कुन-कुन फलफूल कति-कति छन् भन्ने देखाउँछ। अब चित्र हेरी जवाफ लेख -

- (१) कति ओटा आँप छन् ?
- (२) आँपभन्दा स्याउ कतिले बढी छ ?
- (३) स्याउभन्दा भुइकटहर कतिले घटी छ ?
- (४) सबभन्दा बढी कुन फलफूल छ र कति ओटा छन् ?
- (५) सबभन्दा घटी कुन फलफूल छ र कति ओटा छन् ?
- (६) कुन फलफूल ५ ओटा छन् ?

मिश्रित अभ्यास (क) चिन्ह हेरी हिसाब गर -

(१)
$$\begin{array}{r} ४ \\ + ८ \\ \hline \end{array}$$

(२)
$$\begin{array}{r} १६ \\ - ७ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ५ \\ \times ३ \\ \hline २५ \end{array}$$

(५)
$$\begin{array}{r} ६५ \\ + २९ \\ \hline \end{array}$$

(६)
$$\begin{array}{r} ३९ \\ + २६ \\ \hline \end{array}$$

(७)
$$\begin{array}{r} ७४ \\ - ३७ \\ \hline \end{array}$$

(८)
$$\begin{array}{r} २६ \\ + ४८ \\ \hline \end{array}$$

(९)
$$\begin{array}{r} ७५ \\ - ४६ \\ \hline \end{array}$$

(१०)
$$\begin{array}{r} ५४ \\ - २७ \\ \hline \end{array}$$

(११)
$$\begin{array}{r} १८ \\ + ७६ \\ \hline \end{array}$$

(१२)
$$\begin{array}{r} ५३ \\ + २८ \\ \hline \end{array}$$

(१३)
$$\begin{array}{r} ७५ \\ - ३९ \\ \hline \end{array}$$

(१४)
$$\begin{array}{r} ९२ \\ - ६५ \\ \hline \end{array}$$

(१५)
$$\begin{array}{r} ८० \\ - २६ \\ \hline \end{array}$$

(१६)
$$\begin{array}{r} ८ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$$

(१७)
$$\begin{array}{r} ६ \\ \times ५ \\ \hline \end{array}$$

(१८)
$$\begin{array}{r} ९ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$$

(१९)
$$\begin{array}{r} ५ \\ \times २ \\ \hline \end{array}$$

(२०) $६ + ५ = \square$

(२१) $१२ - ७ = \square$

(२२) $१५ - ७ = \square$

(२३) $८ + ९ = \square$

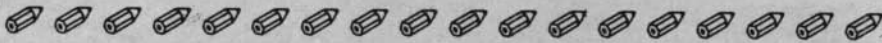
मिश्रित अभ्यास (ख)

चिन्ह हेरी खाली कोठामा मिल्ले
अङ्क लेखेर हिसाब गर -

$$७ - \square = ४ \quad \Rightarrow \quad ७ - \boxed{३} = ४$$

$$८ + \square = १४ \quad \Rightarrow \quad ८ + \boxed{६} = १४$$

$$\square - ६ = ३ \quad \Rightarrow \quad \boxed{९} - ६ = ३$$

$$(१) ८ - \square = ६ \quad (२) ३ + \square = १२ \quad (३) ९ - \square = ५$$

$$(४) ७ + \square = १५ \quad (५) ९ - \square = ४ \quad (६) १० - \square = ६$$

$$(७) \square + ६ = १४ \quad (८) १२ - \square = ३ \quad (९) १३ - \square = ८$$

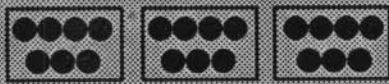
$$(१०) १५ - \square = ८ \quad (११) \square + ६ = १५ \quad (१२) \square - ३ = ५$$

$$(१३) ७ + \square = १६ \quad (१४) \square - ५ = ४ \quad (१५) \square + ५ = ११$$

$$(१६) \square - ४ = ३ \quad (१७) \square + ८ = १७ \quad (१८) \square - ८ = ५$$

पाठ ११ (क) गुणन

दशसम्मको गुणन

$$६ + ६ = १२$$

$$६ \text{ दुना } १२$$

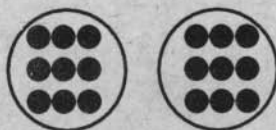
$$६ \times २ = १२$$

$$७ + ७ + ७ = २१$$

$$७ \text{ तियाँ } २१$$

$$७ \times ३ = २१$$

अभ्यास ११ (क) हिसाब गर -

(१) $६ + ६ + ६ =$

$६ \text{ तियाँ } =$

$६ \times ३ =$

(२) $९ + ९ =$

$९ \text{ दुना } =$

$९ \times २ =$

(३) $६ + ६ + ६ =$

$६ \text{ तियाँ } =$

$६ \times ३ =$

(४) $७ + ७ =$

$७ \text{ दुना } =$

$७ \times २ =$

१ देखि १० सम्मको गुणन तालिका

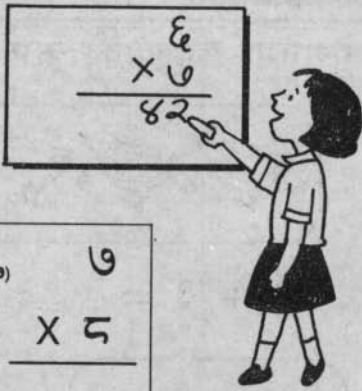
X	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
१	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
२	२	४	६	८	१०	१२	१४	१६	१८	२०
३	३	६	९	१२	१५	१८	२१	२४	२७	३०
४	४	८	१२	१६	२०	२४	२८	३२	३६	४०
५	५	१०	१५	२०	२५	३०	३५	४०	४५	५०
६	६	१२	१८	२४	३०	३६	४२	४८	५४	६०
७	७	१४	२१	२८	३५	४२	४९	५६	६३	७०
८	८	१६	२४	३२	४०	४८	५६	६४	७२	८०
९	९	१८	२७	३६	४५	५४	६३	७२	८१	९०
१०	१०	२०	३०	४०	५०	६०	७०	८०	९०	१००

गुणन गर -

$$\begin{array}{r} ४ \\ \times ५ \\ \hline २० \end{array}$$

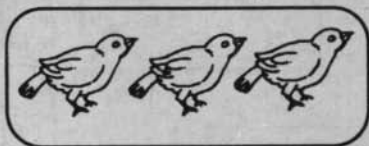
$$७ \times ८ = ५६$$

अभ्यास ११ (ख) तालिका हेरेर गुणन गर -

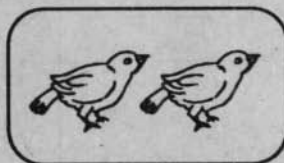
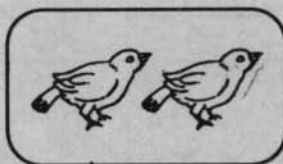
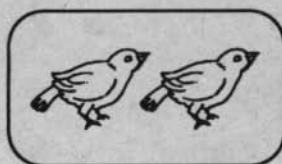
(१) $\begin{array}{r} ५ \\ \times ८ \\ \hline \end{array}$	(२) $\begin{array}{r} ४ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$		
(५) $\begin{array}{r} ८ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$	(६) $\begin{array}{r} ३ \\ \times ९ \\ \hline \end{array}$	(७) $\begin{array}{r} ७ \\ \times ८ \\ \hline \end{array}$	
(९) $\begin{array}{r} ८ \\ \times ८ \\ \hline \end{array}$	(१०) $\begin{array}{r} ५ \\ \times ८ \\ \hline \end{array}$	(११) $\begin{array}{r} १० \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$	(१२) $\begin{array}{r} ७ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$
(१३) $\begin{array}{r} ९ \\ \times ९ \\ \hline \end{array}$	(१४) $\begin{array}{r} ६ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$	(१५) $\begin{array}{r} ७ \\ \times ५ \\ \hline \end{array}$	(१६) $\begin{array}{r} १० \\ \times ८ \\ \hline \end{array}$
(१७) $\begin{array}{r} ८ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$	(१८) $\begin{array}{r} ५ \\ \times ६ \\ \hline \end{array}$	(१९) $\begin{array}{r} ९ \\ \times ७ \\ \hline \end{array}$	(२०) $\begin{array}{r} ५ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$
(२१) $७ \times ७ = \square$	(२३) $९ \times ५ = \square$		
(२४) $७ \times ८ = \square$	(२५) $६ \times ४ = \square$		

पाठ ११ (ग) गुणन

गुणनमा सङ्ख्याको क्रम

$$३ + ३ = \quad ३ \times २ = ६$$

$$२ + २ + २ = \quad २ \times ३ = ६$$

त्यसकारण $३ \times २ = २ \times ३ = ६$

अभ्यास ११ (ग) गुणन गर -

$$\begin{array}{r} ४ \\ \times ७ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ७ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ९ \\ \times ६ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ६ \\ \times ९ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ८ \\ \times ५ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ५ \\ \times ८ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ७ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ३ \\ \times ७ \\ \hline \end{array}$$

पाठ ११ (घ) गुणन

शून्य र एकको गुणन

$$२ + २ + २ = २ \times ३ = ६$$

$$१ + १ + १ = १ \times ३ = ३$$

$$० + ० + ० = ० \times ३ = ०$$

अभ्यास ११ (घ) गुणन गर -

(१)
$$\begin{array}{r} ० \\ \times ७ \\ \hline \end{array}$$

(२)
$$\begin{array}{r} ३ \\ \times १ \\ \hline \end{array}$$

(३)
$$\begin{array}{r} ९ \\ \times ० \\ \hline \end{array}$$

(४)
$$\begin{array}{r} ६ \\ \times ० \\ \hline \end{array}$$

(५)
$$\begin{array}{r} ८ \\ \times १ \\ \hline \end{array}$$

(६)
$$\begin{array}{r} १ \\ \times ९ \\ \hline \end{array}$$

(७)
$$\begin{array}{r} ७ \\ \times ० \\ \hline \end{array}$$

(८)
$$\begin{array}{r} १० \\ \times १ \\ \hline \end{array}$$

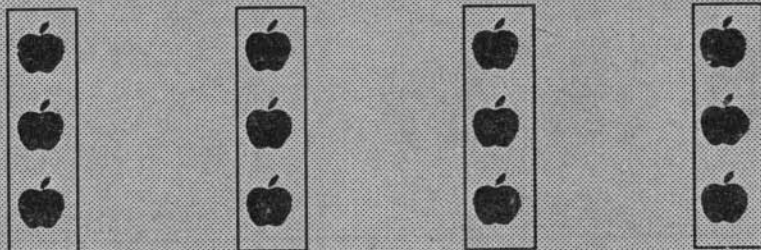
पाठ १२ (क) भाग

समूहबाट भाग गर्ने

१२ ओटा स्याउ छन्

प्रत्येक समूहमा ३/३ ओटा स्याउ राखी भाग लगाऊ ।

जम्मा कति समूह भयो?

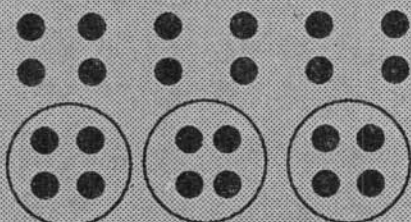
जम्मा चार समूह भयो।

१२ ओटा थोप्लाहरू बनाऊ।

४/४ ओटा थोप्लाहरूको

समूहमा घेरा लगाऊ।

जम्मा कति समूह भयो?

जम्मा ३ समूह भयो।

अभ्यास १२ (क)

**कापीमा तल दिइएका थोप्लाहरू बनाएर
भाग गर -**

(१)

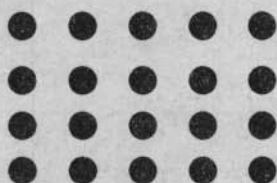
३/३ को समूह बनाऊ।
जम्मा कति समूह भयो ?

(२)

२/२ को समूह बनाऊ।
जम्मा कति समूह भयो ?

(३)

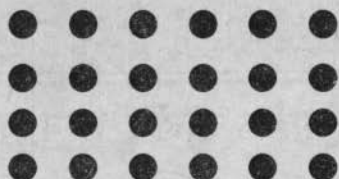
४/४ को समूह बनाऊ।
जम्मा कति समूह भयो ?

(४)

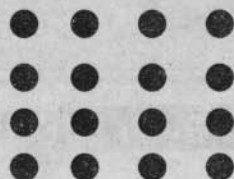
५/५ को समूह बनाऊ।
जम्मा कति समूह भयो ?

(५)

६/६ को समूह बनाऊ।
जम्मा कति समूह भयो ?

(६)

४/४ को समूह बनाऊ।
जम्मा कति समूह भयो ?

पाठ १२ (ख) भाग

भाग चिन्ह $\div$ को प्रयोग

१५ ओटा दुड्गाहरू लेऊ।

१५ ओटा दुड्गाहरूलाई एक-एक गरी जम्मा ३ बराबर भाग लगाऊ -

प्रत्येक भागमा कति-कति ओटा दुड्गाहरू भए?

१५ लाई ३ बराबर भागमा बाँड्दा प्रत्येक भागमा ५ ओटा दुड्गाहरू हुन्छन्।

यो हिसाबलाई यसरी लेख्न सकिन्छ -

$$१५ \div ३ = ५$$

$$१५ \text{ भाग } ३ = ५$$

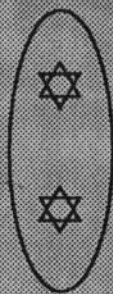
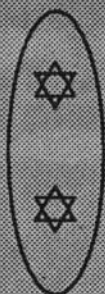
अभ्यास १२ (ख) थोप्लाहरू वा दुड्गाहरू राखेर भाग गर -

(१) $१५ \div ५$ (२) $१६ \div ४$ (३) $१० \div ५$

(४) $१४ \div ७$ (५) $१८ \div ६$ (६) $१२ \div ४$

पाठ १२ (ग) भाग

गुणन र भागको सम्बन्ध

जम्मा ३ समूह छन्।

प्रत्येक समूहमा २/२ ओटा छन्। $२ \times ३ = ६$

६ मा २/२ का ३ समूह छन्। $६ \div २ = ३$

३ चार पटक छन्।

$$३ \times ४ = १२$$

१२ मा कति ओटा तीन हुन्छन्? $१२ \div ३ = ४$

१२ मा ४ ओटा ३ हुन्छन्।

$$४ \times ५ = \boxed{२०}$$

४ पाँच पटक २० हुन्छ।

$$२० \div ५ = \boxed{४}$$

२० मा ४ ओटा ५ हुन्छन्।

$$२० \div ४ = \boxed{५}$$

२० मा ५ ओटा ४ हुन्छन्।

अभ्यास १२ (ग) तलका गुणन र भागका हिसाबहरू गर -

(१) $२ \times ६ = \boxed{}$

$$१२ \div २ = \boxed{}$$

१२ मा कति ओटा २ हुन्छन् ?

(२) $३ \times ५ = \boxed{}$

$$१५ \div ३ = \boxed{}$$

१५ मा कति ओटा ३ हुन्छन् ?

(३) $३ \times ८ = \boxed{}$

$$२४ \div ३ = \boxed{}$$

२४ मा कति ओटा ३ हुन्छन् ?

(४) $५ \times ६ = \boxed{}$

$$३० \div ५ = \boxed{}$$

३० मा कति ओटा ५ हुन्छन् ?

$$३० \div ६ = \boxed{}$$

३० मा कति ओटा ६ हुन्छन् ?

(५) $३ \times ९ = \boxed{}$

$$२७ \div ३ = \boxed{}$$

(६) $४ \times ८ = \boxed{}$

$$३२ \div ४ = \boxed{}$$

पाठ १२ (घ) भाग

भाग गर्ने तरिका

६ ÷ २ यस हिसाबलाई यसरी पनि गर्न सकिन्छ-

$$\begin{array}{r} 3 \\ 2 \overline{) 6} \\ - 6 \\ \hline 0 \end{array}$$

गुणन तालिका सम्झौं ।

$$2 \times 1 = 2$$

$$2 \times 2 = 4$$

$$2 \times 3 = 6$$

X	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
२	२	४	६	८	१०	१२	१४	१६	१८	२०
३	३	६	९	१२	१५	१८	२१	२४	२७	३०

अभ्यास १२ (घ)

(अ) हिसाब गर -

(१)
$$\begin{array}{r} ७ \\ \times २ \\ \hline \end{array}$$

(२)
$$२ \overline{) १४}$$

(३)
$$\begin{array}{r} ८ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$$

(४)
$$३ \overline{) २४}$$

(५)
$$\begin{array}{r} ६ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$$

(६)
$$३ \overline{) १८}$$

(७)
$$\begin{array}{r} ५ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$$

(८)
$$३ \overline{) १५}$$

X	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
४	४	८	१२	१६	२०	२४	२८	३२	३६	४०
५	५	१०	१५	२०	२५	३०	३५	४०	४५	५०

(आ) हिसाब गर -

$$\begin{array}{r} (१) \quad ७ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$$

$$(२) \quad ४ \overline{) २८}$$

$$\begin{array}{r} (३) \quad ८ \\ \times ५ \\ \hline \end{array}$$

$$(४) \quad ५ \overline{) ४०}$$

$$\begin{array}{r} (५) \quad ७ \\ \times ५ \\ \hline \end{array}$$

$$(६) \quad ५ \overline{) ३५}$$

$$\begin{array}{r} (७) \quad ९ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$$

$$(८) \quad ४ \overline{) ३६}$$

$$\begin{array}{r} (९) \quad ९ \\ \times ५ \\ \hline \end{array}$$

$$(१०) \quad ५ \overline{) ४५}$$

$$\begin{array}{r} (११) \quad ६ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$$

$$(१२) \quad ४ \overline{) २४}$$

$$\begin{array}{r} (१३) \quad ६ \\ \times ५ \\ \hline \end{array}$$

$$(१४) \quad ५ \overline{) ३०}$$

$$\begin{array}{r} (१५) \quad ४ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$$

$$(१६) \quad ४ \overline{) १६}$$

$$\begin{array}{r} (१७) \quad ५ \\ \times ५ \\ \hline \end{array}$$

$$(१८) \quad ५ \overline{) २५}$$

$$\begin{array}{r} (१९) \quad ५ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$$

$$(२०) \quad ४ \overline{) २०}$$

X	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०
६	६	१२	१८	२४	३०	३६	४२	४८	५४	६०
७	७	१४	२१	२८	३५	४२	४९	५६	६३	७०
८	८	१६	२४	३२	४०	४८	५६	६४	७२	८०
९	९	१८	२७	३६	४५	५४	६३	७२	८१	९०

(इ) हिसाब गर -

(१) $\begin{array}{r} ७ \\ \times ७ \\ \hline \end{array}$

(२) $\begin{array}{r} ७ \overline{) ४९} \end{array}$

(३) $\begin{array}{r} ८ \\ \times ७ \\ \hline \end{array}$

(४) $\begin{array}{r} ७ \overline{) ५६} \end{array}$

(५) $\begin{array}{r} ७ \\ \times ९ \\ \hline \end{array}$

(६) $\begin{array}{r} ९ \overline{) ६३} \end{array}$

(७) $\begin{array}{r} ९ \\ \times ६ \\ \hline \end{array}$

(८) $\begin{array}{r} ६ \overline{) ५४} \end{array}$

(९) $\begin{array}{r} ८ \\ \times ७ \\ \hline \end{array}$

(१०) $\begin{array}{r} ७ \overline{) ५६} \end{array}$

(११) $\begin{array}{r} ८ \\ \times ९ \\ \hline \end{array}$

(१२) $\begin{array}{r} ९ \overline{) ७२} \end{array}$

(१३) $\begin{array}{r} ६ \\ \times ६ \\ \hline \end{array}$

(१४) $\begin{array}{r} ६ \overline{) ३६} \end{array}$

(१५) $\begin{array}{r} ५ \\ \times ९ \\ \hline \end{array}$

(१६) $\begin{array}{r} ९ \overline{) ४५} \end{array}$

(ई) भाग गर -

(१) $५ \overline{)४५}$

(२) $७ \overline{)४९}$

$$\begin{array}{r} ७ \\ ८ \overline{)४६} \\ - ५६ \\ \hline ४० \\ - ४० \\ \hline ० \end{array}$$

(३) $३ \overline{)२७}$

(४) $६ \overline{)४८}$

(५) $९ \overline{)५४}$

(६) $४ \overline{)३६}$

(७) $८ \overline{)६४}$

(८) $२ \overline{)१६}$

(९) $५ \overline{)४०}$

(१०) $७ \overline{)५६}$

(११) $६ \overline{)३६}$

(१२) $९ \overline{)७२}$

(१३) $६ \overline{)४२}$

(१४) $७ \overline{)२८}$

(१५) $३ \overline{)२७}$

(१६) $४ \overline{)३२}$

(१७) $८ \overline{)४८}$

(१८) $२ \overline{)१८}$

(१९) $५ \overline{)१५}$

(२०) $९ \overline{)८१}$

(२१) $४ \overline{)२०}$

(२२) $६ \overline{)१८}$

(२३) $८ \overline{)२४}$

(२४) $६ \overline{)५४}$

(२५) $९ \overline{)१८}$

(२६) $८ \overline{)८}$

पाठ १२ (ड) भाग

शेष आउने भाग

६ ओटा फूललाई २/२ ओटा गरी बाँड्दा

$$\begin{array}{r} ३ \\ २ \overline{) ६} \\ - ६ \\ \hline ० \end{array}$$

$$६ \div २ = ३$$

जम्मा ३ ओटा समूह बन्छन् ।

७ ओटा खरायोलाई २/२ ओटा गरी मिलाएर राख्दा

जम्मा ३ ओटा समूह हुन्छन् र १ ओटा खरायो बाँकी रहन्छ र १ शेष हुन्छ ।

$$\begin{array}{r} ३ \leftarrow \text{भागफल} \\ २ \overline{) ७} \leftarrow \text{भाज्य} \\ - ६ \\ \hline १ \leftarrow \text{शेष} \end{array}$$

२/२ को ३ समूह भयो ।
१ शेष रह्यो ।

याद गर : भाजकभन्दा शेष सधैं सानो हुन्छ ।

अभ्यास १२ (ड) भाग गर -

(१) $५ \overline{)४७}$

(२) $८ \overline{)४९}$

(३) $९ \overline{)५६}$

(४) $६ \overline{)२७}$

(५) $५ \overline{)४८}$

(६) $९ \overline{)७३}$

(७) $४ \overline{)३८}$

(८) $७ \overline{)६४}$

(९) $७ \overline{)१६}$

(१०) $६ \overline{)४६}$

(११) $७ \overline{)५९}$

(१२) $५ \overline{)३६}$

(१३) $९ \overline{)८५}$

(१४) $८ \overline{)४२}$

(१५) $५ \overline{)२८}$

(१६) $७ \overline{)२७}$

(१७) $६ \overline{)३२}$

(१८) $७ \overline{)४८}$

(१९) $५ \overline{)१८}$

(२०) $४ \overline{)१५}$

(२१) $८ \overline{)६७}$

$$\begin{array}{r} ५ \\ ६ \overline{)५४} \\ - ३० \\ \hline २४ \\ \times \\ \hline \end{array}$$

(२२) $७ \overline{)१८}$

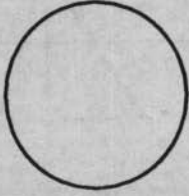
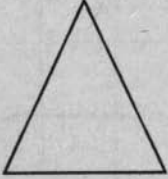
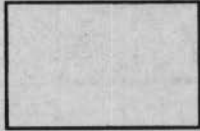
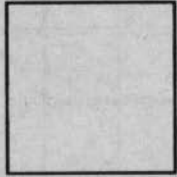
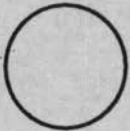
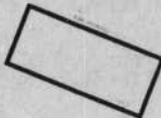
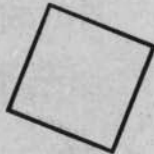
(२३) $८ \overline{)२६}$

(२४) $९ \overline{)८८}$

(२५) $५ \overline{)३८}$

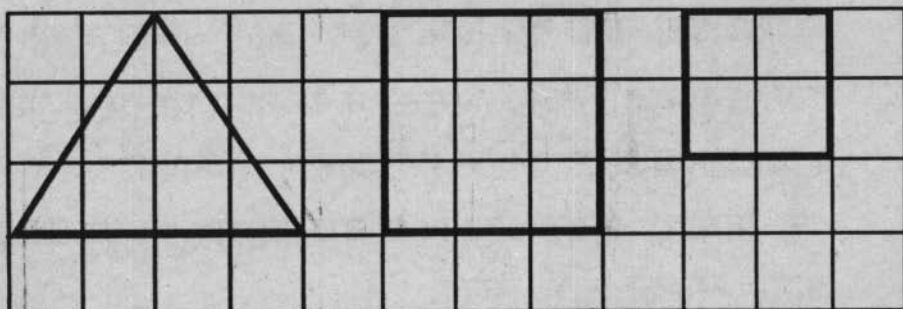

पाठ १३ (क) ज्यामिति

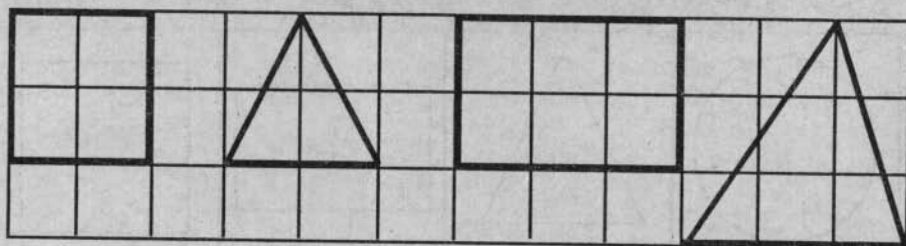
चेष्टा आकारहरू			
वृत्तहरू	त्रिभुजहरू	आयतहरू	वर्गहरू

अभ्यास १३ (क) निम्नलिखित आकारहरू बनाऊ -

वर्गाकार कापीमा १ ओटा त्रिभुज र २ ओटा वर्ग बनाऊ ।

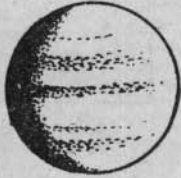
- (१) वर्गाकार कापीमा यी आकारहरू सार र प्रत्येक आकारको मुनि नाम लेख -

- (२) वर्गाकार कापीमा ५ ओटा त्रिभुजहरू बनाऊ ।
 (३) वर्गाकार कापीमा ३ ओटा वर्गहरू बनाऊ ।
 (४) वर्गाकार कापीमा ४ ओटा आयतहरू बनाऊ ।
 (५) दश पैसाको ढ्याक राख र वृत्त खिच ।
 (६) पच्चीस पैसाको ढ्याक राखेर वृत्त खिच ।
 (७) वर्गाकार कापीमा ३ ओटा आयतहरू बनाऊ ।
 (८) सलाईको बट्टालाई कापीमा राख । सिसाकलमले बट्टाको चारैतिर धर्सो तान । बट्टा झिक र हेर । कस्तो आकार बन्यो ?
 (९) एक पन्ना कापी लेऊ । त्यसको कुना-कुना मिलाएर ठीक आधा पट्याऊ र काटेर हेर, कस्तो आकारहरू बने ?
 (१०) वृत्त आकार, आयत आकार र वर्ग आकार भएका ३/३ ओटा वस्तुको नाम लेख ।

पाठ १३ (ख) ज्यामिति

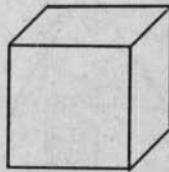
ठोस वस्तुको आकार

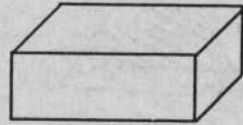
गोलाकार

बेलनाकार

घनाकार

आयताकार बट्टा

अभ्यास १३ (ख) तल दिइएका वस्तुहरू कुन-कुन आकारका छन्, नाम लेख -

बेलनाकार

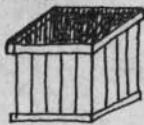
(१)

(३)

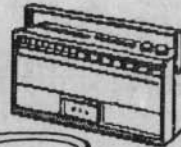
(५)

(७)

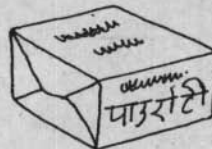
(२)

(४)

(६)

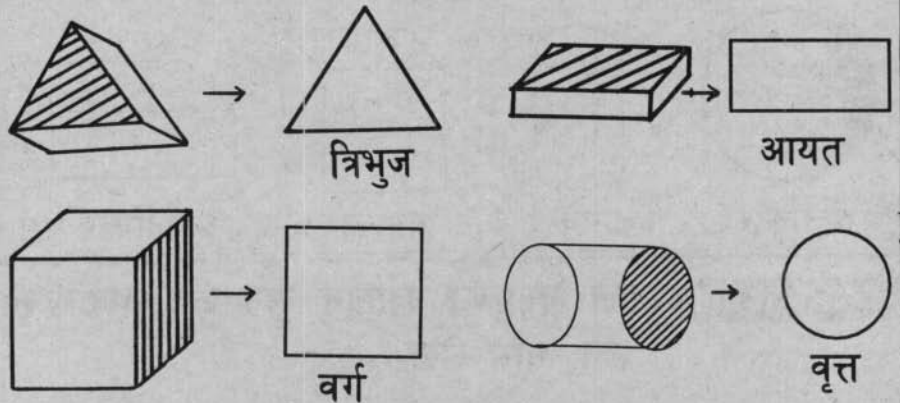

(८)

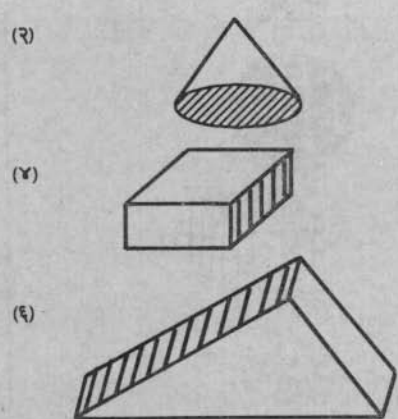
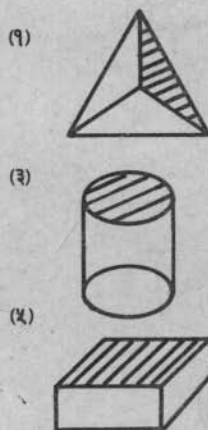

पाठ १३ (ग) ज्यामिति

ठोस वस्तु र त्यसको समतल सतहको आकार

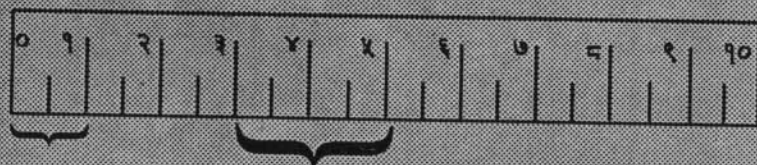

अभ्यास १३ (ग) तल दिइएका ठोस वस्तुहरूमा छाया पारिएका समतल सतहका आकारको नाम लेख -

पाठ १४ लम्बाइको नाप

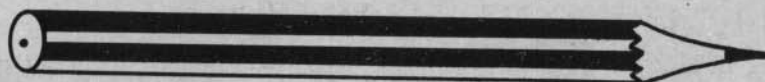
तल देखाइएको चित्र सेन्टिमिटर रूलरको हो।

१ सेन्टिमिटर

२ सेन्टिमिटर

कुनै वस्तु कति लामो छ, थाहा पाउनका लागि हामी रूलर प्रयोग गर्छौं।

यो सिसाकलम १० सेन्टिमिटर लामो छ।

माथि दिइएको रूलरमा १० से. मि. सम्म छ।

यस्ता १० ओटा रूलरहरू लहरै जोड्दा १ मिटर लामो हुन्छ।

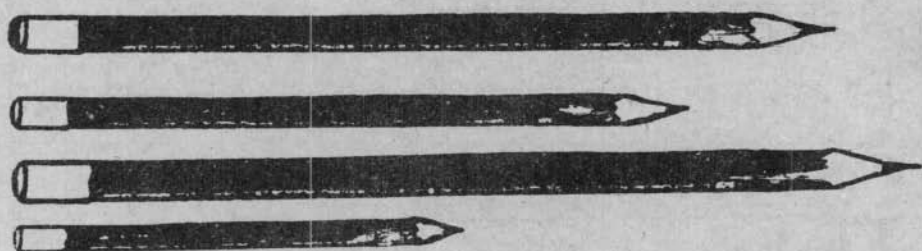
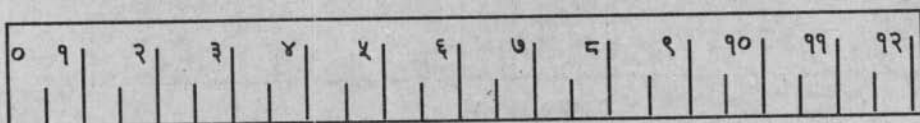
अर्थात् १०० से. मि. बराबर १ मिटर हुन्छ।

त्यसकारण, $१०० \text{ से. मि.} = १ \text{ मिटर}$

१ मिटर भनेको कति लामो हुन्छ, डोरीले नापेर हेर।

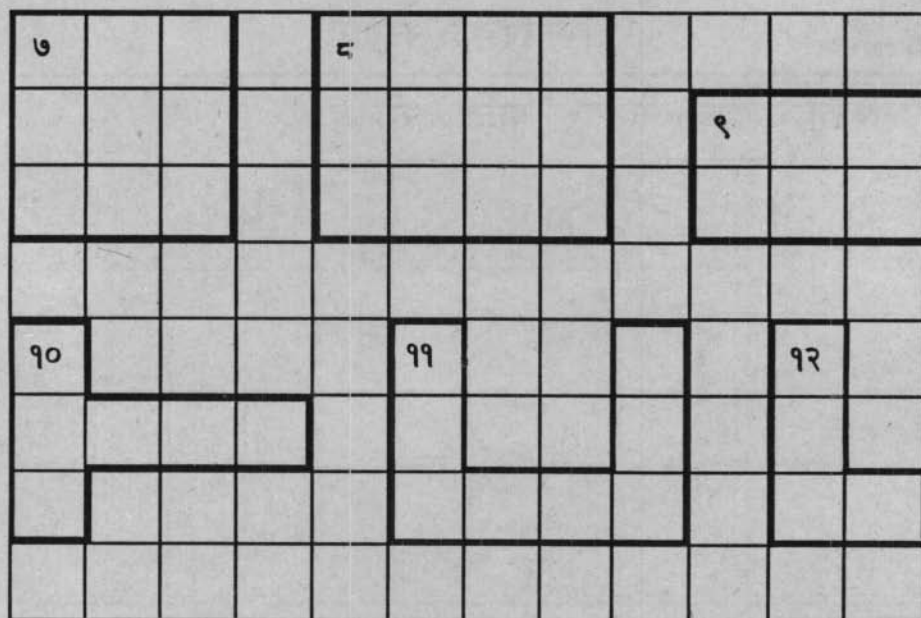
अभ्यास १४

तलका सिसाकलमहरू कति-कति सेन्टिमिटर लामा छन्, कापीमा लेख -

- (१) माथिका सिसाकलमहरूमध्ये सबैभन्दा लामो सिसाकलमको नाप कति छ, लेख।
- (२) माथिका सिसाकलमहरूमध्ये सबैभन्दा छोटो सिसाकलमको नाप कति छ, लेख।
- (३) माथि दिइएको लामो सिसाकलम, छोटो सिसाकलमभन्दा कतिले लामो छ ?
- (४) तिम्रो सिसाकलम १५ सेन्टिमिटरभन्दा लामो छ कि छोटो छ ?
- (५) तिम्रा सिसाकलम करिब कति सेन्टिमिटर लामो छ, लेख।
- (६) तिम्रो मेरो गणित किताबको लम्बाइ कति छ ?

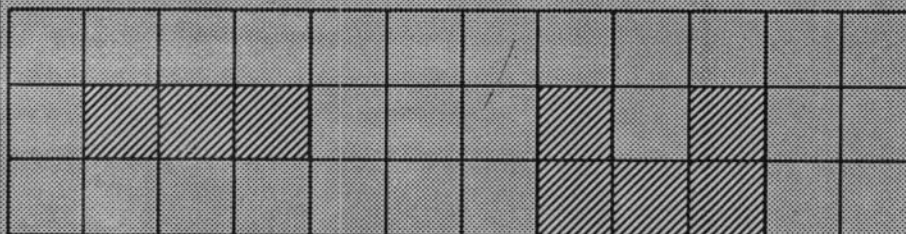

पाठ १६

क्षेत्रफल

← यो चित्रले १ वर्गसेन्टिमिटर देखाउँछ।
यो चित्रको क्षेत्रफल १ वर्गसेन्टिमिटर छ।

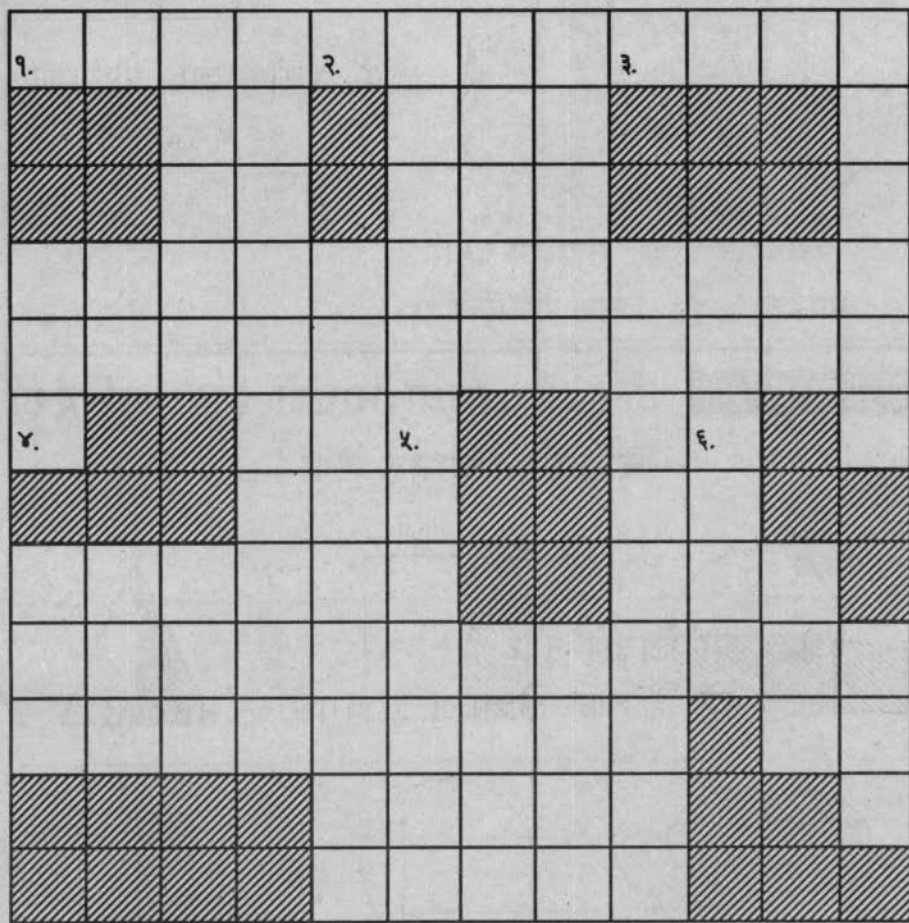

यो चित्रको क्षेत्रफल
३ वर्ग से.मि. छ।

यो चित्रको क्षेत्रफल
५ वर्ग से.मि. छ।

अभ्यास १६

प्रत्येक चित्रको क्षेत्रफल कति वर्ग से.मि. छ, लेख -

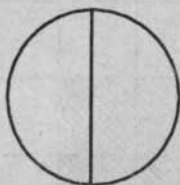

(१) ____ वर्ग से.मि (२) ____ वर्ग से.मि. (३) ____ वर्ग से.मि.

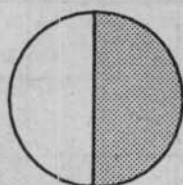
(४) ____ वर्ग से.मि. (५) ____ वर्ग से.मि. (६) ____ वर्ग से.मि.

पाठ १७ (क) भिन्न

आधा

२ बराबर
भागहरू

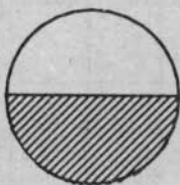

आधा भागमा
छाया पारिएको छ।

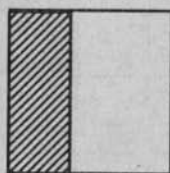
$\frac{१}{२}$ भागमा छाया पारिएको
दुई बराबर भाग

अभ्यास १७ (क) ठीक $\frac{१}{२}$ (आधा) भागमा छाया पारिएका
चित्रहरूको नम्बर लेख -

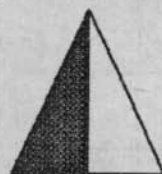
(१)

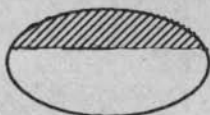
(२)

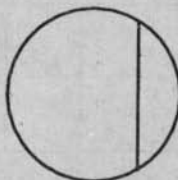
(३)

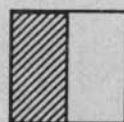
(४)

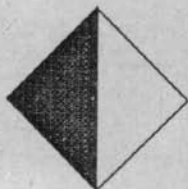
(५)

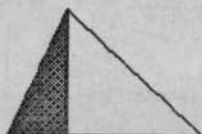
(६)

(७)

(८)

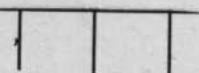

(९)

पाठ १७ (ख) भिन्न

तिहाइ

$\frac{1}{3}$ भागमा छाया पारिएको $\frac{2}{3}$ भागमा छाया पारिएको
 $\frac{3}{3}$ बराबर भाग । $\frac{3}{3}$ बराबर भाग ।

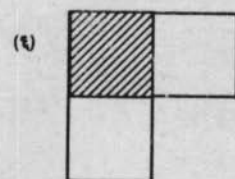
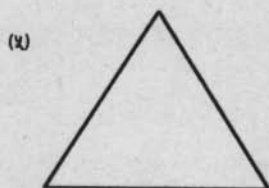
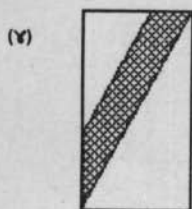
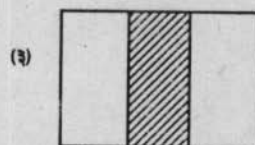
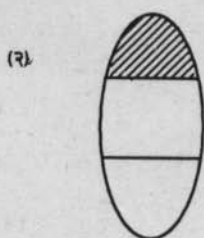
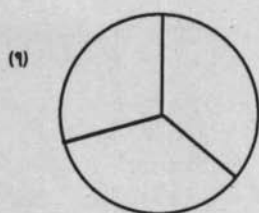
३ बराबर भागहरू

एक तिहाइ

दुई तिहाइ

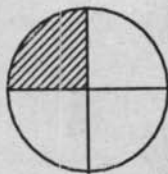
अभ्यास १७ (ख)

ठीक $\frac{1}{3}$ (एक तिहाई) भागमा छाया पारिएका चित्रहरूको नम्बर लेख -

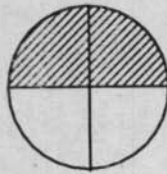

पाठ १७ (ग) भिन्न

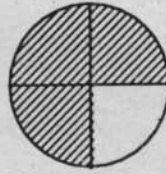
चौथाई

$$\frac{1}{4}$$

$$\frac{2}{4}$$

$$\frac{3}{4}$$

४ बराबर भागहरू एक चौथाई

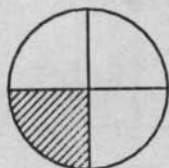
दुई चौथाई

तीन चौथाई

अभ्यास १७ (ग)

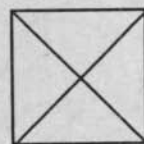
(अ) ठीक $\frac{1}{4}$ (एक चौथाई) भागमा छाया पारिएका चित्रहरूको नम्बर लेख -

(१)

(२)

(३)

(४)

(५)

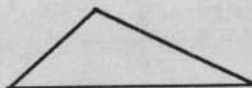
(६)

(आ) ठीक $\frac{2}{4}$ (दुई चौथाई) भागमा छाया पारिएका चित्रहरूको नम्बर लेख -

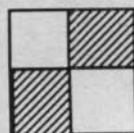
(१)

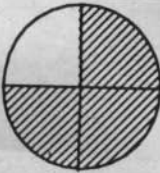
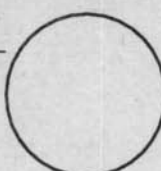
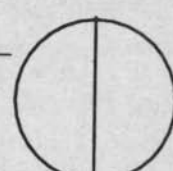
(२)

(३)

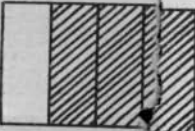
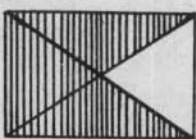
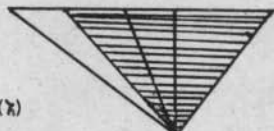
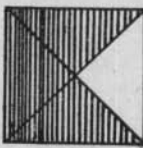

ପିଚ୍ଚାମା ବରାବର ଆମାରିକେମୟେ ଛାପା ପାରିପ୍ପକା - ଭାଗେ ମାନମା ଦିଆଯାଉଛି

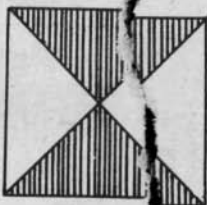
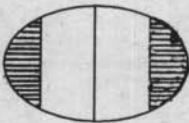
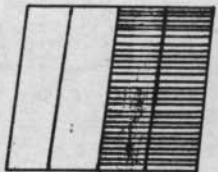
$\frac{2}{5}$ (କ)	$\frac{2}{5}$ (ଖ)	$\frac{2}{6}$ (ଗ)
$\frac{5}{5}$ (ଢ)	$\frac{5}{6}$ (ଢ)	$\frac{5}{6}$ (ଚ)

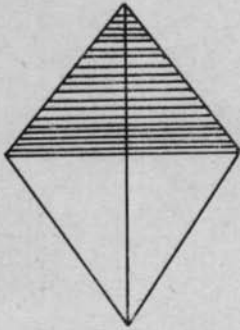
ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ (୩) ୧୫ ଥାଏ

ପିଚ୍ଚାମା ବରାବର ନମା ଦିଆଯାଉଛି -

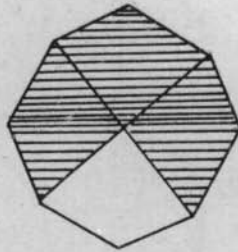
 (କ)	 (ଖ)	 (ଗ)
 (ଢ)	 (ଢ)	 (ଚ)

(ଈ) ଠିକ ନୀଳ $\frac{2}{3}$ (ସୌଧାସ) ଆମାମା ଛାପା ପାରିପ୍ପକା

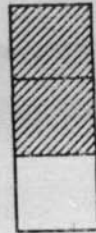
 (କ)	 (ଖ)	 (ଗ)

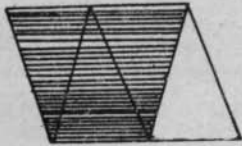
(၃၆)

(၃၇)

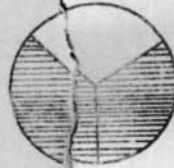
(၃၈)

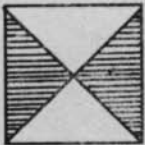
(၃၉)

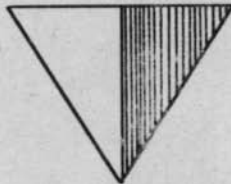
(၄၀)

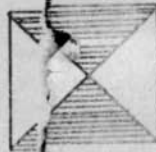
(၄၁)

(၄၂)

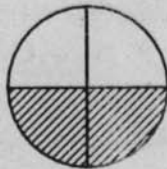
(၄၃)

(၄၄)

(၄၅)

(၄၆)

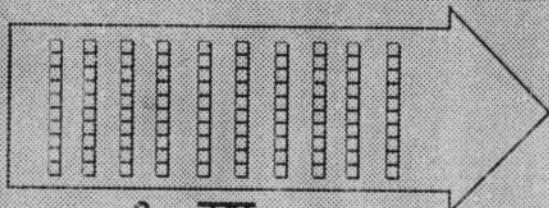

(၄၇)

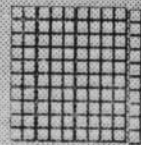
အောက်ပါပုံများကို ကြည့်ရှု၍ အောက်ပါပုံများကို ရွေးချယ်ပါ။

(၄၈) ရှိသော ပုံများ

पाठ १८ (क) तीन अङ्कले बनेका सङ्ख्याहरू

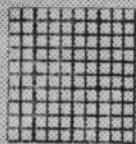

१० दश

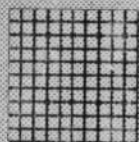
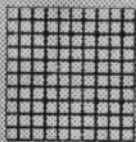

१ सय = १००

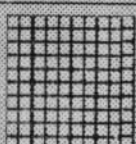
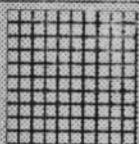
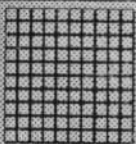
सय-सयको फरकमा भएका सङ्ख्याहरू

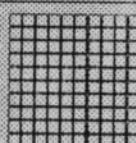
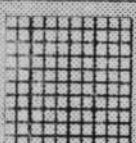
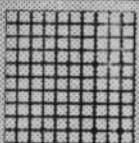
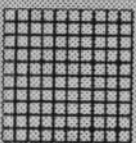
एक सय
१००

दुई सय
२००

तीन सय
३००

चार सय
४००

१००

→ २००

→ ३००

→ ४००

→ ५००

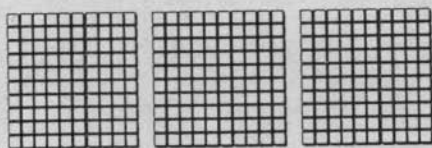
१०० ←

५०० ←

६०० ←

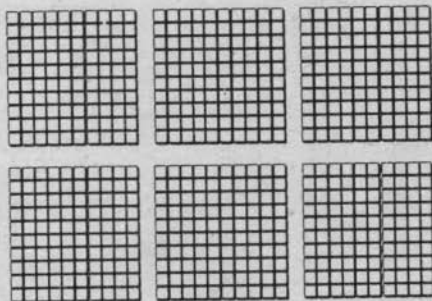
६००

अभ्यास १८ (क) तलका ब्लकहरू गन र अङ्क र अक्षरमा लेख -

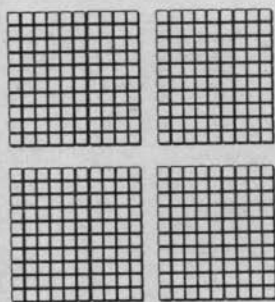

तीन सय
३००

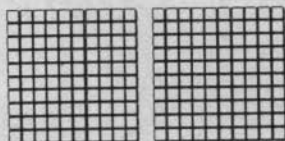
(१)

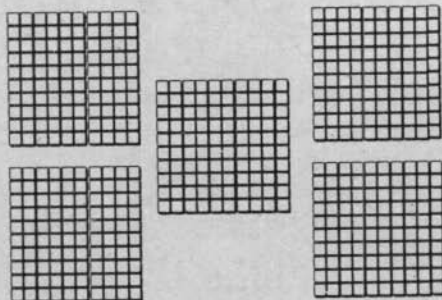
(२)

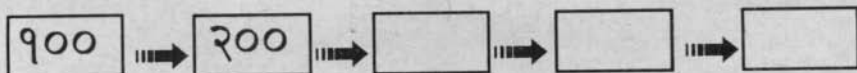
(३)

(४)

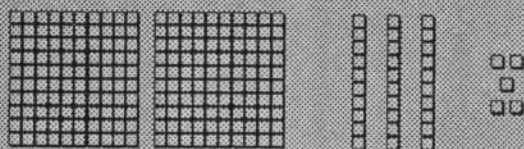
(५) क्रममा मिल्ने सङ्ख्याहरू लेख -

पाठ १८ (ख)

तीन अङ्कले बनेका सङ्ख्याहरू

स्थान मान

सय	दश	एक
२	३	५

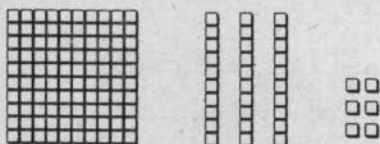

२३५

अभ्यास १८ (ख)

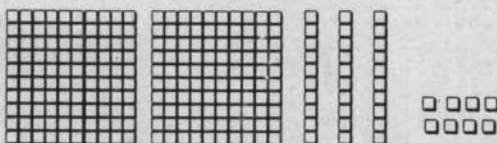
ब्लकअनुसार सङ्ख्याहरू लेख -

(१)

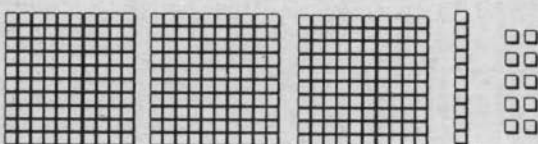
सय	दश	एक

(२)

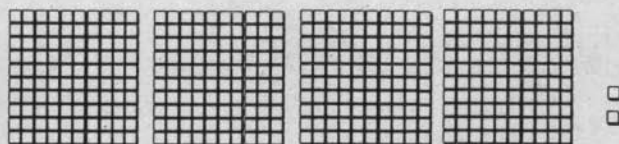
सय	दश	एक

(३)

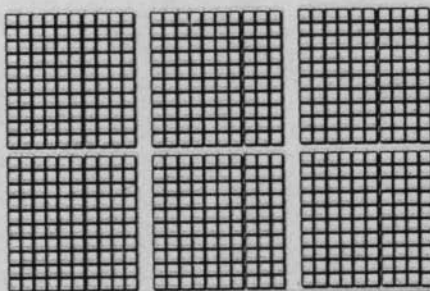
सय	दश	एक

(४)

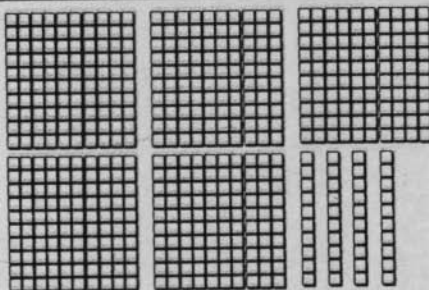
सय	दश	एक

(५)

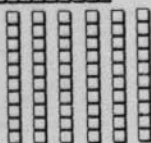
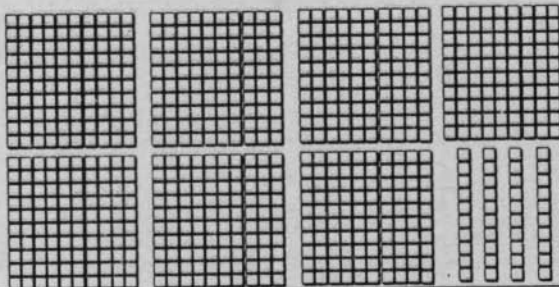
सय	दश	एक

(६)

सय	दश	एक

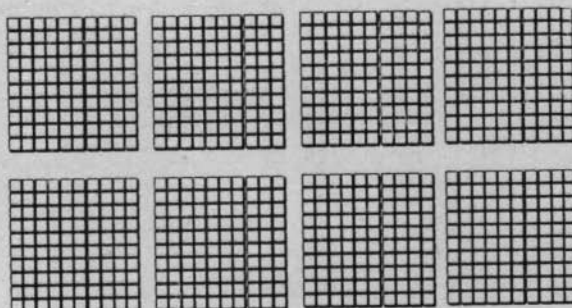
(७)

सय	दश	एक

□

(८)

□□□

सय	दश	एक

पाठ १८ (ग) तीन अङ्कले बनेका सङ्ख्याहरू

सङ्ख्यालाई अङ्क र अक्षरमा लेख्ने

सय	दश	एक
३	०	९

→ ३०९ तीन सय नौ

अभ्यास १८ (ग)

(अ) स्थानमान तालिकामा देखाएका सङ्ख्यालाई अङ्क र अक्षरमा लेख्-

(१)

सय	दश	एक
१	१	५

(२)

सय	दश	एक
३	६	०

(३)

सय	दश	एक
८	०	७

(४)

सय	दश	एक
५	५	९

(५)

सय	दश	एक
६	६	२

(६)

सय	दश	एक
२	७	९

(७)

सय	दश	एक
९	५	८

(८)

सय	दश	एक
८	७	२

(९)

सय	दश	एक
४	२	५

(१०)

सय	दश	एक
३	९	५

(११)

सय	दश	एक
२	३	२

(१२)

सय	दश	एक
७	५	४

(आ) अङ्कमा लेख -

चार सय सत्ताइस $\Rightarrow$ ४२७

(१) एक सय असी	(२) चार सय छपन्न
(३) पाँच सय एकाउन्न	(४) छ सय सतहत्तर
(५) सात सय उनासी	(६) नौ सय दुई
(७) एक सय अठसट्ठी	(८) चार सय उनान्सय
(९) तीन सय त्रियासी	(१०) आठ सय अठासी

(इ) अक्षरमा लेख -

७०३ $\Rightarrow$ ७ सय ३ $\Rightarrow$ सात सय तीन

(१) १३५ (२) ३६९ (३) ४४५ (४) ९०८ (५) ६५२

(६) ७७७ (७) ६६९ (८) २८९ (९) ५३० (१०) ९२२

(११) ३९४ (१२) ४०० (१३) ८६५ (१४) ३०५ (१५) ७२४

पाठ १८ (घ) तीन अङ्कले बनेका सङ्ख्याहरू

११५		११७			१२०
↓					
११५	११६	११७	११८	११९	१२०

अभ्यास १८ (घ)

(अ) सङ्ख्याहरूलाई क्रममा लेख

(१)

३७१		३७३			३७६

(२)

६००			६०३		६०५

(३)

८०५					८१०

(४)

	९२५		९२७		

(५)

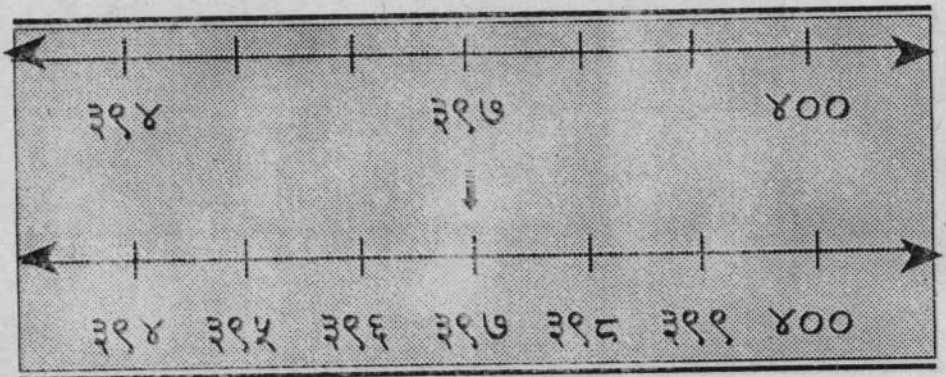
६३९			६४२		

(६)

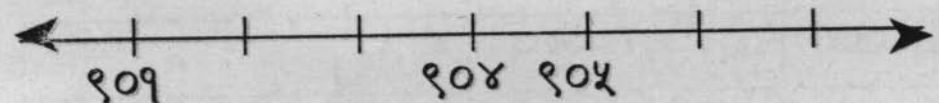
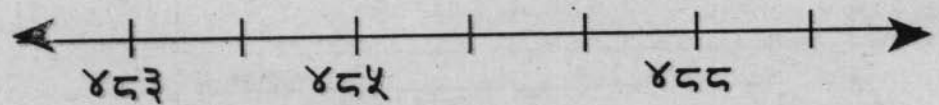
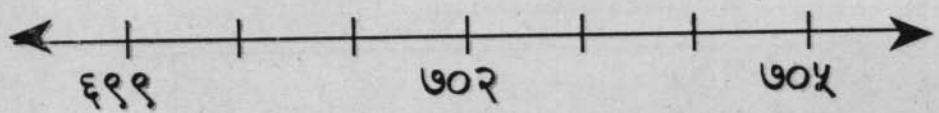
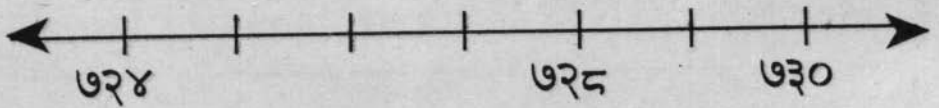
५१०			५१३		

(७)

८९५		८९७	८९८		

(आ) सङ्ख्याहरूलाई क्रममा लेख -

(इ) निम्नलिखित सङ्ख्याहरूका पछि आउने सङ्ख्याहरू लेख -

३९४ को पछि आउने ३९५

(१) ७२४	(२) ४८३	(३) ५३९	(४) ६६६	(५) ४००
(६) ८५०	(७) ६९९	(८) ९७२	(९) ३०५	(१०) ५३२
-

(ई) निम्नलिखित सङ्ख्याहरूका अघि आउने सङ्ख्याहरू लेख -

४६६ को अघि आउने ४६५

(१) ७४०	(२) २१०	(३) ९००	(४) १०१	(५) ५००
(६) ३२६	(७) ५५५	(८) ८७३	(९) ४५०	(१०) ६७९
-

(उ) कुन सङ्ख्या निम्नलिखित सङ्ख्याहरू भन्दा १ ले कम छ, लेख -

५२५ → ५२४

(१) ३१५	(२) ६०४	(३) २७७	(४) ४६९	(५) २९५
(६) ५०५	(७) ८३०	(८) ६१७	(९) ३९५	(१०) ६१७

(ऊ) कुन सङ्ख्या निम्नलिखित सङ्ख्याहरू भन्दा १ ले बढी छ, लेख -

२९९ $\Rightarrow$ ३००

(१) ९७२	(२) ९९८	(३) ७३४	(४) ३१०	(५) ६७७
(६) ४९१	(७) ३७५	(८) ७४७	(९) ५१०	(१०) ७६०

(ए) कुन सङ्ख्या निम्नलिखित सङ्ख्याहरू भन्दा १० ले बढी छ, लेख -

५१० $\Rightarrow$ ५२०

(१) ८२१	(२) ९९१	(३) ९०	(४) ७८०	(५) ४५०
(६) २८७	(७) ८९०	(८) ५६८	(९) ८०७	(१०) ४९९

(ऐ) कुन सङ्ख्या निम्नलिखित सङ्ख्याहरू भन्दा १० ले कम छ, लेख -

४६६ $\Rightarrow$ ४५६

(१) ५९५	(२) ८९९	(३) ६२	(४) ७०५	(५) ४२६
(६) ४१	(७) ५१२	(८) २३०	(९) २२८	(१०) ३००

<, =, > चिन्हहरूको प्रयोग

२५ भन्दा १७ सानो छ।

११२ भन्दा २०३ ठूलो छ।

यसलाई यसरी पनि लेखिन्छ -

यसलाई यसरी पनि लेखिन्छ -

$$१७ < २५$$

$$२०३ > ११२$$

अभ्यास १९ दुई ओटा सङ्ख्याहरू दाँज् र मिल्ने चिन्ह (<, =, >) राखेर लेख -

(१)

(२)

(३)

$$५४ \bigcirc ४८$$

$$६८ \bigcirc ६८$$

$$३८ \bigcirc ६९$$

(४)

(५)

(६)

$$१६९ \bigcirc २०८$$

$$४५० \bigcirc ३९६$$

$$४६८ \bigcirc ४९५$$

(७)

(८)

(९)

$$५९० \bigcirc ८९८$$

$$४४८ \bigcirc ४४८$$

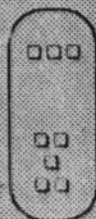
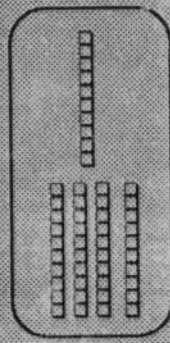
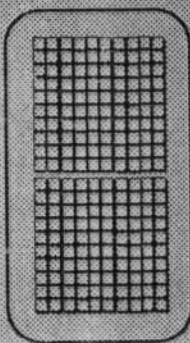
$$६८५ \bigcirc ६७८$$

पाठ २० (क) तीन अङ्कसम्मले बनेका सङ्ख्याको जोड

हातलागी नआउने जोड

	सय	दश	एक
	१	१	३
+	१	४	५
	२	५	८

$$\begin{array}{r} ३०२ \\ + २३० \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ३०२ \\ + २३० \\ \hline ५३२ \end{array}$$

अभ्यास २० (क) जोड गर -

$$\begin{array}{r} (१) \quad ३५२ \\ + ४४ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (२) \quad ७७४ \\ + १०३ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (३) \quad ५७ \\ + २२० \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (४) \quad ४३२ \\ + १२३ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (५) \quad २२२ \\ + २४५ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (६) \quad ३०१ \\ + २५४ \\ \hline \end{array}$$

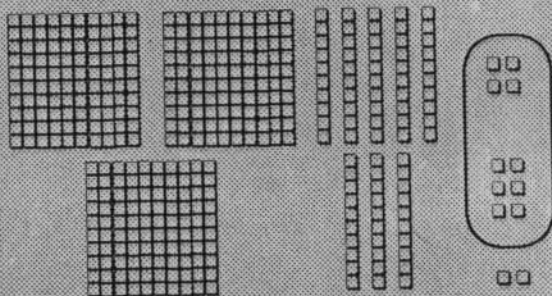
$$\begin{array}{r} (७) \quad ४१० \\ + ४९ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (८) \quad ४२५ \\ + १२३ \\ \hline \end{array}$$

पाठ २० (ख) तीन अङ्कले बनेका सङ्ख्याको जोड

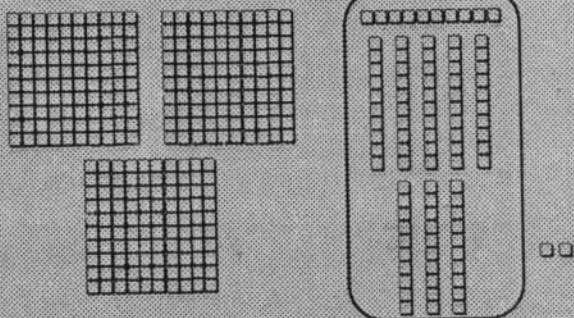
एकको स्थानमा हातलागी आउने जोड

	सय	दश	एक
	२	५	४
+	१	३	८
			२

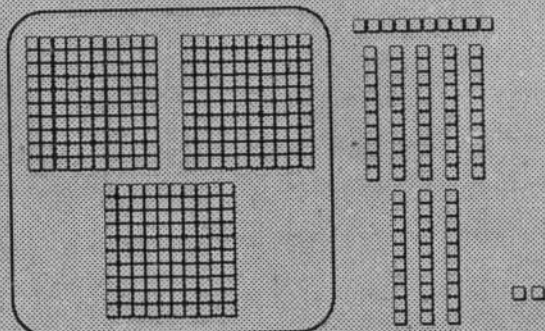

१२ एक = १ दश र २ एक

	सय	दश	एक
	२	५	४
+	१	३	८
		९	२

	सय	दश	एक
	२	५	४
+	१	३	८
	३	९	२

$$\begin{array}{r}
 258 \\
 + 932 \\
 \hline
 2
 \end{array}$$

92

92 एक
= 9 दश 2 एक

अभ्यास 20 (ख) जोड़ गर -

(1) 309
 $+ 906$

---

(2) 282
 $+ 632$

---

(3) 389
 $+ 629$

---

(4) 526
 $+ 805$

---

(5) 295
 $+ 752$

---

(6) 525
 $+ 955$

---

(7) 962
 $+ 823$

---

(8) 507
 $+ 926$

---

(9) 809
 $+ 98$

---

(10) 829
 $+ 923$

---

(11) 697
 $+ 25$

207
 $+ 892$

1099

(12) 358
 $+ 997$

---

(13) 679
 $+ 902$

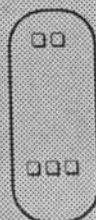
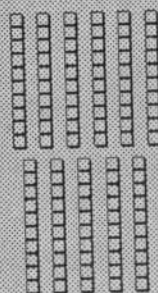
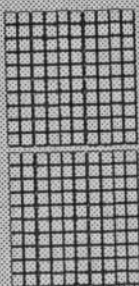

पाठ २० (ग) तीन अङ्कले बनेका सङ्ख्याको जोड

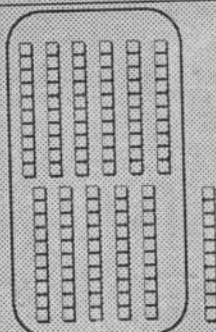
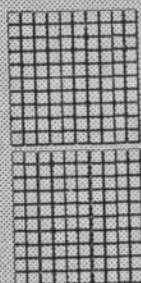
दशको स्थानमा हातलागी आउने जोड

	सय	दश	एक
	१	६	२
+	१	५	३
			५

५ एक

	सय	दश	एक
	१	६	२
+	१	५	३
		१	५

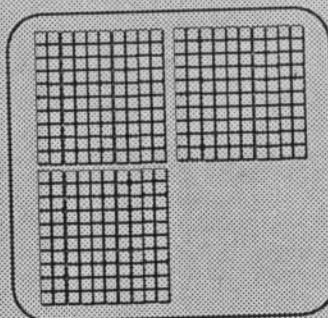

१००

१००

११ दश = १ सय र १ दश

	सय	दश	एक
	१	६	२
+	१	५	३
	३	१	५

१००

१००

$$\begin{array}{r} 1 \\ 962 \\ + 953 \\ \hline 1915 \end{array}$$

६ दश र ५ दश
= ११ दश
= १ सय र १ दश

$$\begin{array}{r} 253 \\ + 978 \\ \hline \end{array}$$

→

$$\begin{array}{r} 1 \\ 253 \\ + 978 \\ \hline 1231 \end{array}$$

अभ्यास २० (ग) जोड़ गर -

$$\begin{array}{r} 80 \\ 866 \\ + 62 \\ \hline 928 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (2) \\ 250 \\ + 885 \\ \hline 1135 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (3) \\ 388 \\ + 269 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (4) \\ 599 \\ + 320 \\ \hline 919 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (5) \\ 999 \\ + 896 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (6) \\ 560 \\ + 250 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (7) \\ 755 \\ + 953 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 19 \\ (8) \\ 658 \\ + 253 \\ \hline 911 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (9) \\ 90 \\ + 880 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (10) \\ 259 \\ + 562 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (11) \\ 262 \\ + 365 \\ \hline \end{array}$$

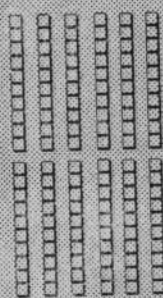
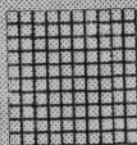
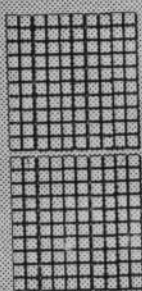
$$\begin{array}{r} 658 \\ + 29 \\ \hline 687 \end{array}$$

पाठ २० (घ) तीन अङ्कले बनेका सङ्ख्याको जोड

एकको स्थानमा र दशको स्थानमा हातलागी आउने जोड

	सय	दश	एक
	२	६	३
+	१	६	८

□□□

□□
□□
□□

	सय	दश	एक
	२	६	३
+	१	६	८
	४	३	१

११ एक = १ दश र १ एक

१३ दश = १ सय र ३ दश

$$\begin{array}{r} \overset{1}{2}\overset{1}{8}6 \\ + 258 \\ \hline 544 \end{array}$$

१४ एक = १ दश र १ एक

१० दश = १ सय र ० दश

$$\begin{array}{r} 295 \\ + 955 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 99 \\ 295 \\ + 955 \\ \hline 1250 \end{array}$$

अभ्यास २० (घ) जोड़ गर -

$$\begin{array}{r} (1) \quad 959 \\ + 276 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (2) \quad 295 \\ + 286 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (3) \quad 639 \\ + 63 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (4) \quad 959 \\ + 799 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (5) \quad 766 \\ + 66 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (6) \quad 777 \\ + 977 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (7) \quad 677 \\ + 222 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (8) \quad 385 \\ + 865 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (9) \quad 969 \\ + 238 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (10) \quad 666 \\ + 88 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (11) \quad 525 \\ + 259 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (12) \quad 366 \\ + 277 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 968 \\ 325 \\ \hline 1293 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (13) \quad 677 \\ + 977 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (14) \quad 559 \\ + 922 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (15) \quad 677 \\ + 255 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 9 \\ 38 \\ 96 \\ + 23 \\ \hline 63 \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 99 \\ 237 \\ 252 \\ + 936 \\ \hline 626 \end{array}$$

अभ्यास २१ जोड गर -

$$\begin{array}{r} (1) \quad 57 \\ 20 \\ + 97 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (2) \quad 47 \\ 26 \\ + 97 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (3) \quad 43 \\ 9 \\ + 29 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (4) \quad 22 \\ 33 \\ + 37 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (5) \quad 309 \\ 256 \\ + 389 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (6) \quad 490 \\ 47 \\ + 229 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (7) \quad 360 \\ 277 \\ + 472 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (8) \quad 525 \\ 409 \\ + 98 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (9) \quad 525 \\ 279 \\ + 62 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (10) \quad 282 \\ 239 \\ + 365 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} (11) \quad 270 \\ 969 \\ + 239 \\ \hline \end{array}$$

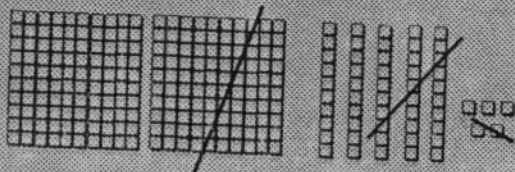
$$\begin{array}{r} 366 \\ 277 \\ + 965 \\ \hline 1608 \end{array}$$

पाठ २२ (क) तीन अङ्कसम्मले बनेका सङ्ख्याहरूको घटाउ

सापटी लिन नपर्ने घटाउ

सय	दश	एक
२	५	५
- १	३	२
१	२	३

$$\begin{array}{r} 255 \\ - 132 \\ \hline \end{array} \quad \Rightarrow \quad \begin{array}{r} 255 \\ - 132 \\ \hline 123 \end{array}$$

अभ्यास २२ (क) घटाउ गर -

(१)

$$\begin{array}{r} 569 \\ - 387 \\ \hline \end{array}$$

(२)

$$\begin{array}{r} 672 \\ - 439 \\ \hline \end{array}$$

(३)

$$\begin{array}{r} 795 \\ - 265 \\ \hline \end{array}$$

(४)

$$\begin{array}{r} 936 \\ - 629 \\ \hline \end{array}$$

(५)

$$\begin{array}{r} 958 \\ - 632 \\ \hline \end{array}$$

(६)

$$\begin{array}{r} 796 \\ - 725 \\ \hline \end{array}$$

(७)

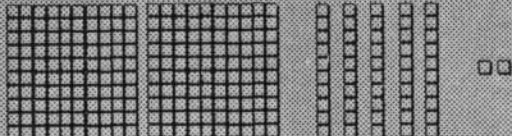
$$\begin{array}{r} 865 \\ - 329 \\ \hline \end{array}$$

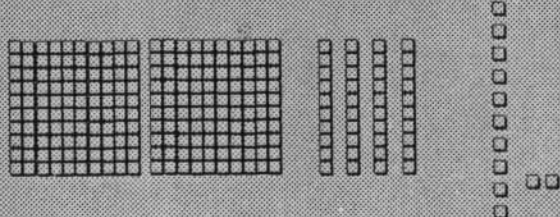
(८)

$$\begin{array}{r} 685 \\ - 238 \\ \hline \end{array}$$

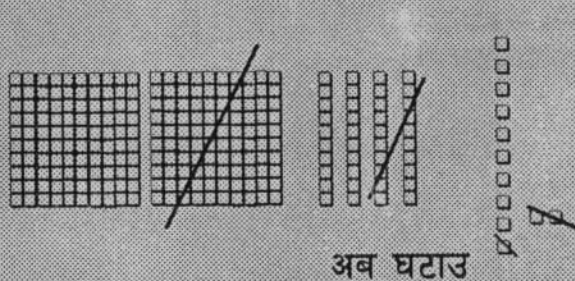
पाठ २२ (ख) तीन अङ्कसम्मले बनेका सङ्ख्याहरूको घटाउ

दशको स्थानबाट सापटी लिनपर्ने घटाउ

$$\begin{array}{r} २५२ \\ - १२३ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} \text{४ १२} \\ २५२ \\ - १२३ \\ \hline \end{array}$$

१ दशलाई १० एक बनाउ

$$\begin{array}{r} \text{४ १२} \\ २५२ \\ - १२३ \\ \hline १२९ \end{array}$$

अब घटाउ

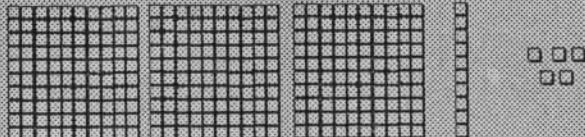
$$\begin{array}{r} ३५६ \\ - १२८ \\ \hline \end{array} \quad \Rightarrow \quad \begin{array}{r} \text{४ १६} \\ ३५६ \\ - १२८ \\ \hline २२८ \end{array}$$

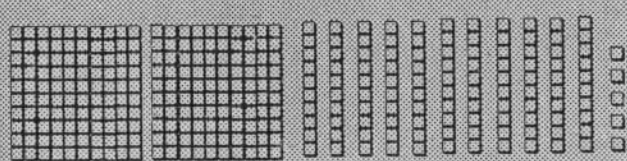
अभ्यास २२ (ख) घटाउ गर -

(१) ६६३ - ३२८ <u> </u>	(२) ५३७ - १२८ <u> </u>	(३) ५८० - ३३६ <u> </u>	(४) ५६३ - २३७ <u> </u>
(५) ६४० - २३३ <u> </u>	(६) ९४७ - ७२८ <u> </u>	(७) ४२५ - ३१८ <u> </u>	(८) ८४६ - ७२७ <u> </u>
(९) २७८ - १३९ <u> </u>	(१०) ७७३ - ३५८ <u> </u>	(११) ५३५ - ३१८ <u> </u>	(१२) ६४२ - ४०८ <u> </u>
(१३) ४७५ - २५७ <u> </u>	(१४) ३६३ - १२७ <u> </u>	(१५) ६४० - २१९ <u> </u>	(१६) ४४४ - ३३८ <u> </u>
A blackboard with the subtraction problem ५८७ - ४३६ = १५१ written on it. A girl is standing next to it, pointing at the board.	(१८) ९४० - ३२७ <u> </u>	(१९) ७८१ - ३३९ <u> </u>	(२०) ६५७ - ६५७ <u> </u>

पाठ २२ (ग) तीन अङ्कसम्मले बनेका सङ्ख्याहरूको घटाउ

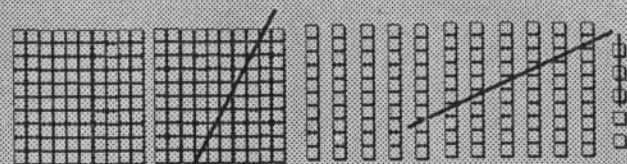
सयको स्थानबाट सापटी लिनुपर्ने घटाउ

$$\begin{array}{r} 395 \\ - 93 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 299 \\ 395 \\ - 93 \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} 299 \\ 395 \\ - 93 \\ \hline 202 \end{array}$$

१ सयलाई १० दश बनाऊ

अब घटाऊ

$$\begin{array}{r} 455 \\ - 93 \\ \hline \end{array} \quad \Rightarrow \quad \begin{array}{r} 395 \\ 455 \\ - 93 \\ \hline 202 \end{array}$$

अभ्यास २२ (ग) घटाउ गर

(१)

$$\begin{array}{r} ८२९ \\ - ३५३ \\ \hline \end{array}$$

(२)

$$\begin{array}{r} ४४५ \\ - २६५ \\ \hline \end{array}$$

(३)

$$\begin{array}{r} ४०५ \\ - २७४ \\ \hline \end{array}$$

(४)

$$\begin{array}{r} ६६७ \\ - ३८२ \\ \hline \end{array}$$

(५)

$$\begin{array}{r} ९३८ \\ - ५६५ \\ \hline \end{array}$$

(६)

$$\begin{array}{r} ५०६ \\ - २८२ \\ \hline \end{array}$$

(७)

$$\begin{array}{r} ८२८ \\ - ३७५ \\ \hline \end{array}$$

(८)

$$\begin{array}{r} ३७४ \\ - ६३ \\ \hline \end{array}$$

(९)

$$\begin{array}{r} ३२६ \\ - १३४ \\ \hline \end{array}$$

(१०)

$$\begin{array}{r} ७३९ \\ - ३५ \\ \hline \end{array}$$

(११)

$$\begin{array}{r} ८५८ \\ - ०७३ \\ \hline \end{array}$$

(१२)

$$\begin{array}{r} ७८३ \\ - ४९३ \\ \hline \end{array}$$

(१३)

$$\begin{array}{r} ६१९ \\ - २९३ \\ \hline \end{array}$$

(१४)

$$\begin{array}{r} ७५२ \\ - ६० \\ \hline \end{array}$$

(१५)

$$\begin{array}{r} ३०३ \\ - १८२ \\ \hline \end{array}$$

(१६)

$$\begin{array}{r} ९०५ \\ - ४९४ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ४४५ \\ - २४३ \\ \hline २०३ \end{array}$$

(१७)

$$\begin{array}{r} ८२९ \\ - ४३६ \\ \hline \end{array}$$

(१८)

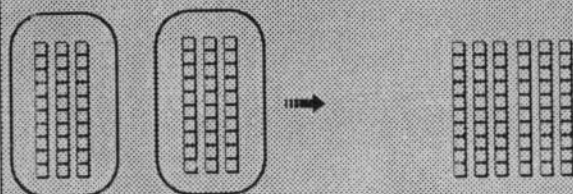
$$\begin{array}{r} ७४४ \\ - ३९२ \\ \hline \end{array}$$

(१९)

$$\begin{array}{r} ८४७ \\ - ४५३ \\ \hline \end{array}$$

पाठ २३ (क) गुणन

दशहरूका गुणन

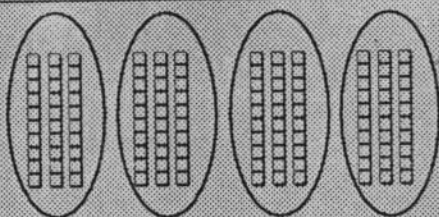

$$३ \text{ दश} \times २ = ६ \text{ दश} = ६०$$

$$३० \times २ = ६०$$

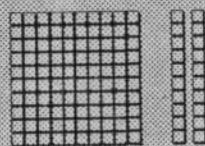
३०

X २

$$३ \text{ दश} \times ४$$

$$३० \times ४ = १२०$$

१ सय २ दश

$$१ \text{ दश} \times २५ = २५ \text{ दश} = २५०$$

$$१० \times २५ = २५०$$

२५

X १०

२५०

$\begin{array}{r} 30 \\ \times 2 \\ \hline 60 \end{array}$	$\begin{array}{r} 4 \\ \times 90 \\ \hline 40 \end{array}$	$\begin{array}{r} 90 \\ \times 90 \\ \hline 900 \end{array}$

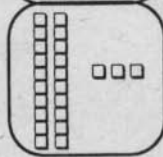
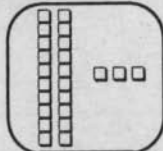
अभ्यास २३ (क) गुणन गर -

(१) ३० x २	(२) १० x ५	(३) ४० x ७
(४) २ दश x ४	(५) १ दश x ९	(६) ३ दश x ५
(७) $\begin{array}{r} 30 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$	(८) $\begin{array}{r} 20 \\ \times 5 \\ \hline \end{array}$	(९) $\begin{array}{r} 90 \\ \times 9 \\ \hline \end{array}$
(१०) $\begin{array}{r} 60 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$	(११) $\begin{array}{r} 50 \\ \times 7 \\ \hline \end{array}$	(१२) $\begin{array}{r} 92 \\ \times 90 \\ \hline \end{array}$
(१३) $\begin{array}{r} 40 \\ \times 3 \\ \hline \end{array}$	(१४) $\begin{array}{r} 50 \\ \times 6 \\ \hline \end{array}$	(१५) $\begin{array}{r} 90 \\ \times 2 \\ \hline \end{array}$
(१६) $\begin{array}{r} 35 \\ \times 90 \\ \hline \end{array}$	(१७) $\begin{array}{r} 33 \\ \times 20 \\ \hline \end{array}$	(१८) $\begin{array}{r} 45 \\ \times 90 \\ \hline \end{array}$

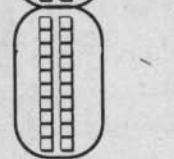
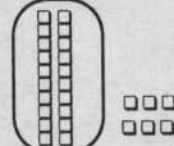
पाठ २३ (ख) गुणन

एक अङ्कको सङ्ख्याले दुई अङ्कको सङ्ख्याको गुणन (हातलागी नआउने)।

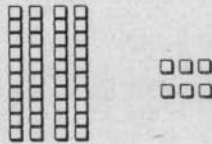
$$\begin{array}{r} २३ \\ \times २ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} २३ \\ \times २ \\ \hline ६ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} २३ \\ \times २ \\ \hline ४६ \end{array}$$

पहिला एक-एक
गुणन गरौं ।

$$२ \text{ एक} \times ३ \text{ एक} = ६ \text{ एक}$$

दश र एक गुणन गरौं
 $२ \text{ दश} \times २ = ४ \text{ दश}$

$$\begin{array}{r} ११ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ११ \\ \times ४ \\ \hline ४४ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ३२ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ३२ \\ \times ४ \\ \hline १२८ \end{array}$$

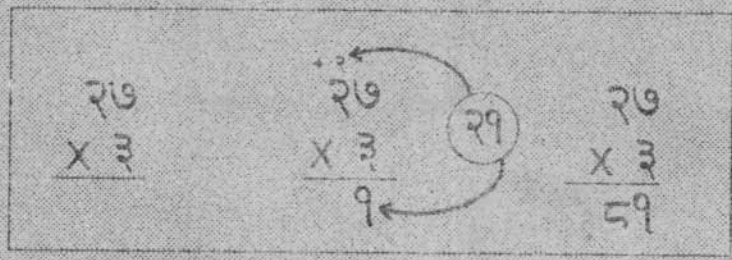
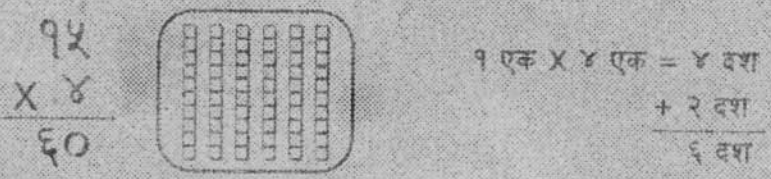
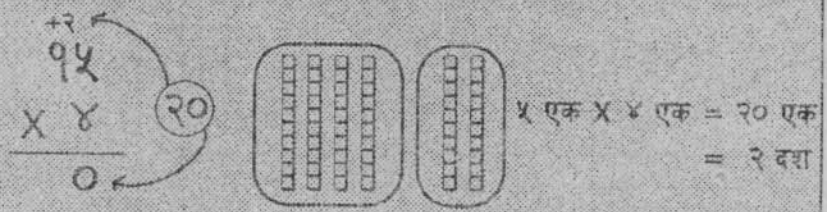
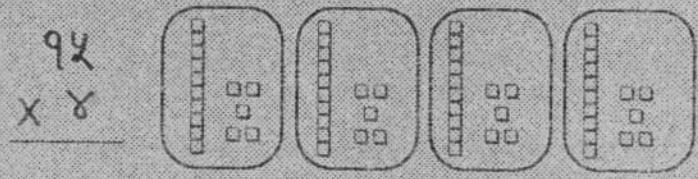
अभ्यास २३ (ख) गुणन गर -

(१) $\begin{array}{r} १२ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$	(२) $\begin{array}{r} २४ \\ \times २ \\ \hline \end{array}$	(३) $\begin{array}{r} ४३ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$	(४) $\begin{array}{r} ३३ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$
(५) $\begin{array}{r} ४० \\ \times ५ \\ \hline \end{array}$	(६) $\begin{array}{r} १३ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$	(७) $\begin{array}{r} ३२ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$	(८) $\begin{array}{r} ३३ \\ \times २ \\ \hline \end{array}$
(९) $\begin{array}{r} ५२ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$	(१०) $\begin{array}{r} ३१ \\ \times ६ \\ \hline \end{array}$	(११) $\begin{array}{r} ४३ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$	(१२) $\begin{array}{r} ७२ \\ \times २ \\ \hline \end{array}$

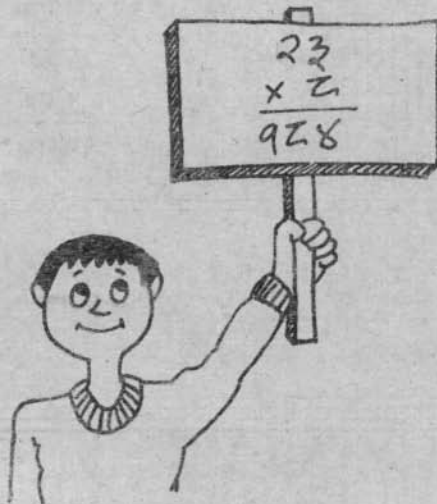
पाठ २३ (ग) गुणन

एक स्थानमा हातलागि आउने

अभ्यास २३ (ग) गुणन गर -

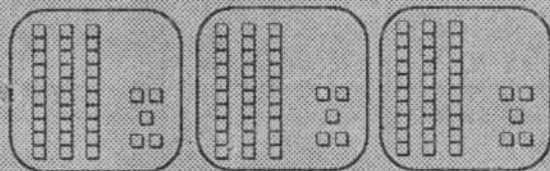
(१) $\begin{array}{r} २४ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$	(२) $\begin{array}{r} १४ \\ \times ७ \\ \hline \end{array}$	(३) $\begin{array}{r} २८ \\ \times २ \\ \hline \end{array}$	(४) $\begin{array}{r} २६ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$
(५) $\begin{array}{r} १५ \\ \times ६ \\ \hline \end{array}$	(६) $\begin{array}{r} १९ \\ \times ५ \\ \hline \end{array}$	(७) $\begin{array}{r} २० \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$	(८) $\begin{array}{r} २७ \\ \times ९ \\ \hline \end{array}$
(९) $\begin{array}{r} २७ \\ \times ५ \\ \hline \end{array}$	(१०) $\begin{array}{r} ३२ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$	(११) $\begin{array}{r} ३४ \\ \times ५ \\ \hline \end{array}$	(१२) $\begin{array}{r} ७३ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$

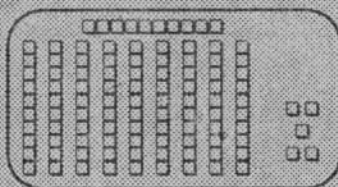
पाठ २३ (घ) गुणन

एक र दश दुवै स्थानमा हातलागी आउने

$$\begin{array}{r} ३५ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$$

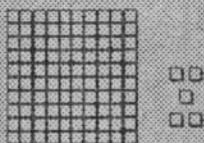

$$\begin{array}{r} ११ \\ ३५ \\ \times ३ \\ \hline ५ \end{array}$$

५ तीन पटक = १५ एक
१५ एक = १ दश र ५ एक

$$\begin{array}{r} ११ \\ ३५ \\ \times ३ \\ \hline ६० \end{array}$$

३ दश
 $\times ३$ एक
 $\hline$
९ दश
 $+ १$ एक
 $\hline$
१० दश = १ सय

$$\begin{array}{r} ५३ \\ \times ५ \\ \hline \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ५३ \\ \times ५ \\ \hline ५ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ५३ \\ \times ५ \\ \hline २६५ \end{array}$$

अभ्यास २३ (घ) गुणन गर -

(१)

$$\begin{array}{r} ४५ \\ \times २ \\ \hline \end{array}$$

(२)

$$\begin{array}{r} ६६ \\ \times ९ \\ \hline \end{array}$$

(३)

$$\begin{array}{r} ५४ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$$

(४)

$$\begin{array}{r} १६ \\ \times ७ \\ \hline \end{array}$$

(५)

$$\begin{array}{r} २४ \\ \times ८ \\ \hline \end{array}$$

(६)

$$\begin{array}{r} ६७ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$$

(७)

$$\begin{array}{r} ३५ \\ \times ७ \\ \hline \end{array}$$

(८)

$$\begin{array}{r} ३४ \\ \times ४ \\ \hline \end{array}$$

(९)

$$\begin{array}{r} ७९ \\ \times ५ \\ \hline \end{array}$$

(१०)

$$\begin{array}{r} ४३ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$$

(११)

$$\begin{array}{r} २४ \\ \times ६ \\ \hline \end{array}$$

(१२)

$$\begin{array}{r} १४ \\ \times ८ \\ \hline \end{array}$$

(१३)

$$\begin{array}{r} ३६ \\ \times २ \\ \hline \end{array}$$

(१४)

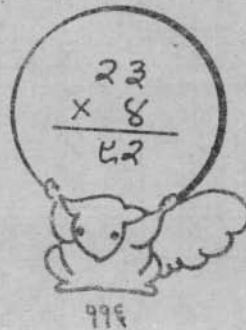
$$\begin{array}{r} १९ \\ \times ५ \\ \hline \end{array}$$

(१५)

$$\begin{array}{r} २८ \\ \times ९ \\ \hline \end{array}$$

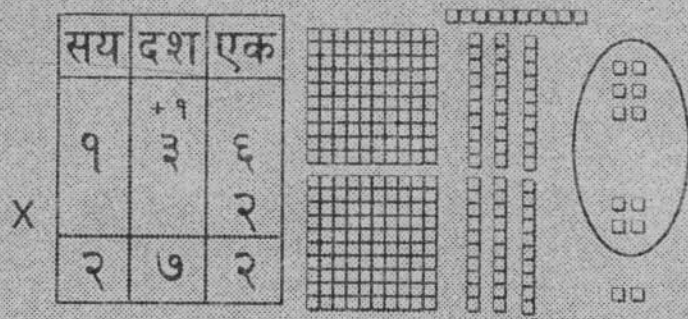
(१६)

$$\begin{array}{r} २५ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$$

पाठ २३ (ड) गुणन

एक अङ्कको सङ्ख्याले र तीन अङ्कको सङ्ख्याको गुणन
(एकको स्थानमा हातलागी आउने)

$$\begin{array}{r}
 ११२ \\
 \times ५ \\
 \hline
 ५६०
 \end{array}
 \Rightarrow
 \begin{array}{r}
 ११२ \\
 \times ५ \\
 \hline
 ५६०
 \end{array}
 \Rightarrow
 \begin{array}{r}
 ११२ \\
 \times ५ \\
 \hline
 ५६०
 \end{array}$$

अभ्यास २३ (ड) गुणन गर -

(१)

$$\begin{array}{r}
 २१५ \\
 \times ३ \\
 \hline
 \end{array}$$

(२)

$$\begin{array}{r}
 ३३६ \\
 \times २ \\
 \hline
 \end{array}$$

(३)

$$\begin{array}{r}
 १३७ \\
 \times ३ \\
 \hline
 \end{array}$$

(४)

$$\begin{array}{r}
 २२८ \\
 \times ३ \\
 \hline
 \end{array}$$

(५)

$$\begin{array}{r}
 ३८७ \\
 \times २ \\
 \hline
 \end{array}$$

(६)

$$\begin{array}{r}
 १२९ \\
 \times ४ \\
 \hline
 \end{array}$$

(७)

$$\begin{array}{r}
 ४४५ \\
 \times २ \\
 \hline
 \end{array}$$

(८)

$$\begin{array}{r}
 ३२९ \\
 \times ३ \\
 \hline
 \end{array}$$

पाठ २३ (च) गुणन

दुई अङ्कको सङ्ख्यालाई दुई अङ्कको सङ्ख्याले गुणन गर्ने

$$\begin{array}{r}
 ३४ \\
 \times १२ \\
 \hline
 ६८ \\
 + ३४० \\
 \hline
 ४०८
 \end{array}$$

Diagram showing the multiplication of 34 by 12. The first step shows 34 multiplied by 2, resulting in 68. The second step shows 34 multiplied by 10, resulting in 340. The final result is 408, which is the sum of 68 and 340.

$$\begin{array}{r}
 ३९ \\
 \times १७ \\
 \hline
 २७३ \\
 + ३९० \\
 \hline
 ६६३
 \end{array}$$

Diagram showing the multiplication of 39 by 17. The first step shows 39 multiplied by 7, resulting in 273. The second step shows 39 multiplied by 10, resulting in 390. The final result is 663, which is the sum of 273 and 390. A circle with the number 63 is shown next to the second step, indicating the carry-over from the first step.

अभ्यास २३ (च) माथि देखाइएको तरिकाबाट गुणन गर -

(१)

$\begin{array}{r} ३४ \\ \times १२ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} ३४ \\ \times २ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} ३४ \\ \times १० \\ \hline \end{array}$
	←	
+	←	
+		

(२)

$\begin{array}{r} ४५ \\ \times २३ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} ४५ \\ \times ३ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} ४५ \\ \times २० \\ \hline \end{array}$
	←	
+	←	
+		

(३)

$\begin{array}{r} २८ \\ \times ३६ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} २८ \\ \times ६ \\ \hline \end{array}$	$\begin{array}{r} २८ \\ \times ३० \\ \hline \end{array}$
	←	
+	←	
+		

(x)

$$\begin{array}{r}
 20 \\
 \times 82 \\
 \hline
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 20 \\
 \times 82 \\
 \hline
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 20 \\
 \times 82 \\
 \hline
 \end{array}$$

←

←

+

(y)

$$\begin{array}{r}
 83 \\
 \times 30 \\
 \hline
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 83 \\
 \times 0 \\
 \hline
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 83 \\
 \times 30 \\
 \hline
 \end{array}$$

←

←

+

(z)

$$\begin{array}{r}
 59 \\
 \times 89 \\
 \hline
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 59 \\
 \times 9 \\
 \hline
 \end{array}
 \quad
 \begin{array}{r}
 59 \\
 \times 80 \\
 \hline
 \end{array}$$

←

←

+

पाठ २३ (छ) गुणन

दुई अङ्कका सङ्ख्या र दुई अङ्कको सङ्ख्याको गुणन

तथ्यहरू सम्झौं

$$\begin{array}{r} ६ \qquad ४ \\ \times २ \quad \times २ \\ \hline १२ \quad ८ \\ + १ \\ \hline ९ \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ४६ \\ \times २५ \\ \hline २३० \\ + ९२ \\ \hline ११५० \end{array}$$

$$\begin{array}{r} ६ \qquad ४ \\ \times ५ \quad \times ५ \\ \hline ३० \quad २० \\ + ३ \\ \hline २३ \end{array}$$

अभ्यास २३ (छ) गुणन गर -

(१)

$$\begin{array}{r} ६२ \\ \times ११ \\ \hline \end{array}$$

(२)

$$\begin{array}{r} ३१ \\ \times १७ \\ \hline \end{array}$$

(३)

$$\begin{array}{r} ५३ \\ \times १३ \\ \hline \end{array}$$

(४)

$$\begin{array}{r} १२ \\ \times १९ \\ \hline \end{array}$$

(५)

$$\begin{array}{r} ४२ \\ \times १८ \\ \hline \end{array}$$

(६)

$$\begin{array}{r} २० \\ \times २३ \\ \hline \end{array}$$

(७)

$$\begin{array}{r} ३३ \\ \times ११ \\ \hline \end{array}$$

(८)

$$\begin{array}{r} ४२ \\ \times २१ \\ \hline \end{array}$$

पाठ २३ (ज) गुणन

गुणनका समस्या

एउटा कुकुरका ४ ओटा खुट्टा हुन्छन् ।

५ ओटा कुकुरका कति ओटा खुट्टा हुन्छन् ?

१ ओटा कुकुरका $४ \times १ = ४$ खुट्टा

५ ओटा कुकुरका $४ \times ५ = २०$ खुट्टा

अभ्यास २३ (ज) हिसाब गर -

- (१) एउटा चराको २ ओटा खुट्टा हुन्छन् । ९ ओटा चराका कति ओटा खुट्टा होलान् ?
- (२) एउटा विद्यार्थीसँग १ ओटा कलम छ । १० जना विद्यार्थीसँग कति कलम होलान् ?
- (३) एउटा कमीजमा ५ ओटा टाँक चाहिन्छ । ७ ओटा कमीजलाई कति ओटा टाँक चाहिएला ?
- (४) प्रत्येक बालकलाई $४/४$ ओटा बेलुन दिन ८ जना बालकलाई जम्मा कति ओटा बेलुन चाहिएला ?
- (५) एउटा बोटमा ३ ओटा फूल छन् । ४ ओटा बोटमा जम्मा कति फूल हुन्छन् ?
- (६) कक्षा १ देखि ५ सम्म प्रत्येक कोठामा १०/१० जना विद्यार्थीहरू छन् । सबै गरी कति विद्यार्थीहरू हुन्छन् ?

पाठ २४ (क) भाग

एक अङ्कको सङ्ख्याले दुई अङ्कसम्मको सङ्ख्यालाई भाग गर्ने।

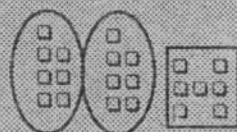
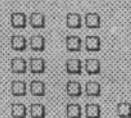
एक अङ्कको भागफल आउने

$29 \div 3$ २९ भनेको २ दश र ९ एक हो।
यसलाई ३ भागमा बाँड्नुछ।

दश	एक
०	७
३) २ ९	
- २ ९	
— X —	

२ दशलाई ३ बराबर
भागमा बाँड्न सकिदैन
त्यसकारण, २ दशलाई
२० एक बनाऔं।
अब २९ एकलाई ३
बराबर भागमा बाँडौं।

अभ्यास २४ (क) भाग गर -

(१)

दश	एक
४) ३ ६	

(२)

दश	एक
६) ५ ४	

(३)

दश	एक
५) ४ ०	

(४)

दश	एक
८) ५ ६	

(५)

दश	एक
६) ३ ६	

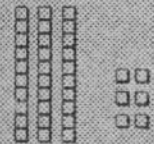
(६)

दश	एक
७) ६ ३	

पाठ २४ (ख) भाग

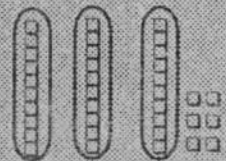
दुई अङ्कको भागफल आउने

$३६ \div ३$ ३६ भनेको ३ दश र ६ एक हो।

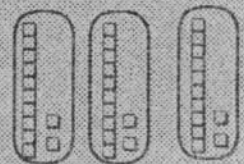

	दश	एक
	३	६
३)	३	६
	- ३	
	६	
	- ६	
	०	

पहिला ३ दशलाई
३ बराबर भागमा बाँडौं।

अब बाँकी ६ एकलाई
पनि ३ बराबर भागमा
बाँडौं।

अभ्यास २४ (ख) भाग गर -

(१) $४ \overline{) ५६}$

(२) $५ \overline{) ६५}$

(३) $२ \overline{) ९६}$

(४) $८ \overline{) ९६}$

(५) $७ \overline{) ९९}$

(६) $४ \overline{) ६४}$

(७) $५ \overline{) ५५}$

(८) $५ \overline{) ५०}$

(९) $३ \overline{) ३६}$

अभ्यास २४ (ग) भागका समस्या

एउटा बेन्चमा ४ जना विद्यार्थीहरू बस्न सक्छन्। २८ जना विद्यार्थीहरू बस्नका लागि जम्मा कति ओटा बेन्च चाहिएला ?

जम्मा विद्यार्थी सङ्ख्या २८	७
एउटा बेन्चमा ४ जना	४) २८
जम्मा आवश्यक बेन्चको	- २८
सङ्ख्या ७ ओटा	X

- (१) ५ ओटा किताबको ३० रुपैयाँ पर्छ । १ ओटा किताबको कति पर्ला ?
- (२) ४ ओटा टोकरीमा ३२ ओटा फूल हुन्छन् । १ ओटा टोकरीमा कति ओटा फूल हुन्छन् ?
- (३) ६ ओटा बेन्चमा २४ जना विद्यार्थीहरू छन् । १ ओटा बेन्चमा कति जना विद्यार्थी होलान् ?
- (४) ४५ ओटा बेलुन ९ जनालाई बराबर बाँड्दा प्रत्येकले कति ओटा पाउलान् ?
- (५) ५६ ओटा किताब ७ जनालाई बराबर बाँड्दा प्रत्येकले कति कति ओटा पाउलान् ?
- (६) एउटा टोकरीमा ७२ ओटा मिठाईहरू छन् । प्रत्येकलाई ८/८ ओटाका दरले वितरण गर्दा जम्मा कति जनालाई पुग्ला ?

पाठ २५ - (क) जोर र बिजोर सङ्ख्याहरू

जोर र बिजोर सङ्ख्या छुट्याउने

(१) तल दिइएका सङ्ख्याहरू जोर सङ्ख्याहरू हुन्।

(अ) २, ४, ६, ८, १०, १२, १४, १६, १८, २०,

(आ) २२, २४, २६, २८, ५०, ५२, ३०२, ५०८, ८००

(२) तल दिइएका सङ्ख्याहरू बिजोर सङ्ख्याहरू हुन्।

(अ) १, ३, ५, ७, ९, ११, १३, १५, १७, १९

(आ) २१, २३, ३५, ३७, ४७, ५३, ५७, ६९, ८१, २०१, ४०३

अभ्यास २५

(१) जोर र बिजोर सङ्ख्या छुट्याऊ -

(अ) १३, १४, १७, ४५, ५८, ६९, २०४

(आ) २०२, ४०९, ८०६, ९१२, ८२१, ३१४

(२) दिइएका सङ्ख्याको पछि आउने ४ ओटा जोर सङ्ख्या लेख -

(अ) २४, २६, २८

(आ) ४०८, ४१०, ४१२

(३) दिइएका सङ्ख्याको पछि आउन ४ ओटा बिजोर सङ्ख्या लेख -

(अ) ३३, ३५

(आ) ४०७, ४०९

(४) तल दिइएका समूहमा नमिल्ने सङ्ख्या कुन हो, लेख -

(अ) २, ४, १०, १७, २०, २४

(आ) ३, ७, ११, १५, २०, २३, २५

(इ) २०९, ३४११, ३९८, ४०९, ५०९

(ई) ८०४, ७१४, ७१५, ९१०, ८८२

(५) विचार गरी लेख -

(अ) १५ पछि आउने सङ्ख्या जोर कि बिजोर ?

(आ) १५ पछि आउने अर्को बिजोर सङ्ख्या कुन हो ?

(इ) जोर सङ्ख्यामा १ थप्दा कस्तो सङ्ख्या बन्छ ?

(ई) बिजोर सङ्ख्या बनाउन कस्तो सङ्ख्यामा १ थप्नुपर्छ ?

(उ) बिजोर सङ्ख्यामा बिजोर सङ्ख्या जोडे कस्तो सङ्ख्या हुन्छ र बिजोर सङ्ख्यामा जोर सङ्ख्या जोड्दा कस्तो सङ्ख्या बन्छ, उदाहरणसहित देखाऊ।

(६) विचार गरी लेख -

(अ) १ देखि २० सम्मका बिजोर सङ्ख्याहरू लेख।

(आ) १ देखि २० सम्मका जोर सङ्ख्याहरू लेख।

(इ) २० देखि ४० सम्मका कुनै ८ ओटा जोर सङ्ख्याहरू लेख।

(ई) १०५ देखि क्रमशः आउने ७ ओटा बिजोर सङ्ख्याहरू लेख।

पाठ २६ (क) मुद्रा

सयसम्मका नोटहरू चिनेर छुट्याउने

रु. १

रु. २

रु. ५

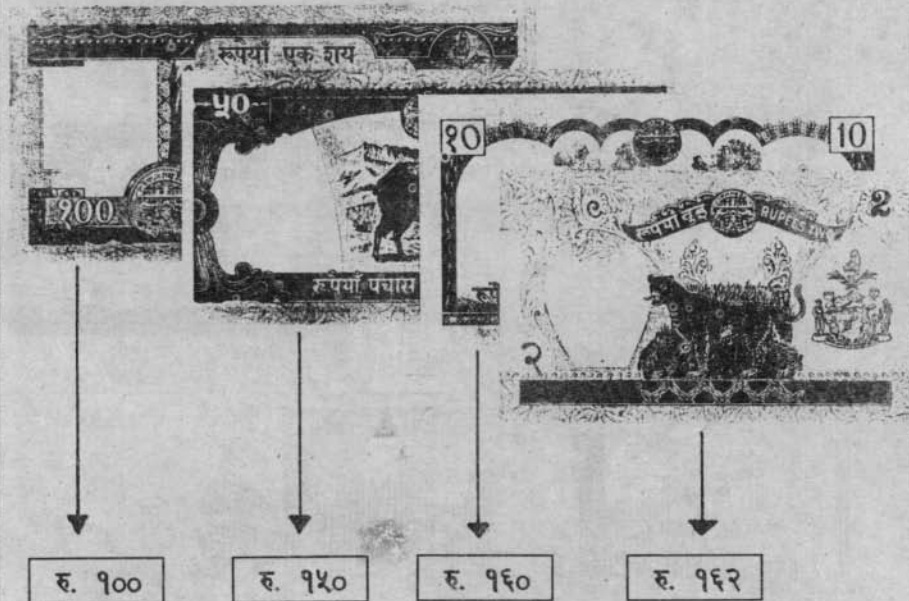

रु. १०

पाठ २६ (ख) मुद्रा

रुपियाँ-पैसाको गन्ती

अभ्यास २६ (ख)

रुपियाँ-पैसा गनेर जम्मा कति भयो, लेख-

पाठ २६ (ग) मुद्रा

रुपियाँ-पैसाको जोड/घटाउ (रूपान्तर गर्न नपर्ने)			
जोड गर -		घटाउ गर -	
रुपियाँ	पैसा	रुपियाँ	पैसा
३६	५५	४५	८५
+ १२	२०	- २३	२०
४८	७५	२२	६५

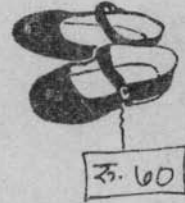
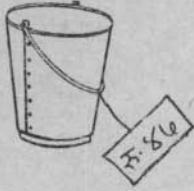
अभ्यास २६ (ग) हिसाब गर -

(१)		(२)		(३)	
रुपियाँ	पैसा	रुपियाँ	पैसा	रुपियाँ	पैसा
३३	४५	६८	६४	५४	३५
+ ७	३६	- ४३	२८	- २६	२७
(४)		(५)		(६)	
रुपियाँ	पैसा	रुपियाँ	पैसा	रुपियाँ	पैसा
८३	५५	६४	८९	७९	६९
+ ३८	३८	- २६	८	+ १३	२८

पाठ २६ (घ)

मुद्रा

मूल्यसूची

अभ्यास २६ (घ)

जम्मा कति पैसा भयो ?

रु. ...

रु. ...

रु. ...

+ रु. ...

+ रु. ...

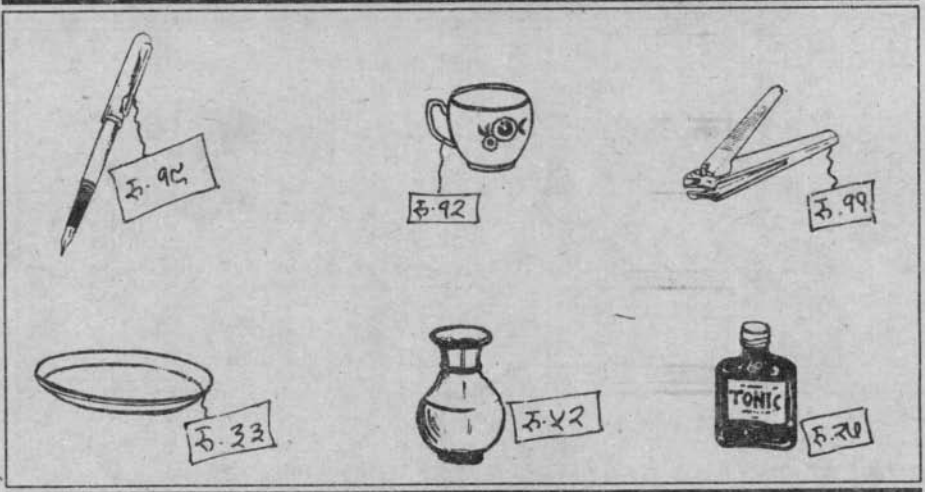
+ रु. ...

जम्मा रु. ...

जम्मा रु. ...

जम्मा रु. ...

पाठ २६ (ड)

अभ्यास २६ (ड)

१.

रामसँग छ - रु. २२

किन्यो - - रु. ....

जम्मा रु. ....

२.

श्यामसँग छ - रु. ३५

किन्यो - रु. ....

जम्मा रु. ....

३.

गीतासँग छ - रु. ६८

किन्यो - रु. ....

जम्मा रु. ....

४.

रमासँग छ - रु. ४०

किन्यो - रु. ....

जम्मा रु. ....

पाठ २७ समय

भित्ते पात्रो (हप्ता र महिना)

एक हप्ताभा जम्मा ७ दिन हुन्छन्।

आइतबार	सोमबार	मङ्गलबार	बुधबार
बिहीबार	शुक्रबार	शनिबार	

छलफल गर -

- * आज के बार हो ?
- * हिजो के बार थियो ?
- * भोलि के बार हो ?

एक वर्षमा जम्मा १२ महिना हुन्छन्।

वैशाख	जेठ	असार	साउन
भदौ	असोज	कात्तिक	मङ्सिर
पुस	माघ	फागुन	चैत

विक्रम संवत् २०४९ वैशाख

आइतबार	सोमबार	मङ्गलबार	बुधबार	बिहीबार	शुक्रबार	शनिबार
३०						१
२	३	४	५	६	७	८
९	१०	११	१२	१३	१४	१५
१६	१७	१८	१९	२०	२१	२२
२३	२४	२५	२६	२७	२८	२९

अभ्यास २७ (क) छलफल गरी मुखैले भन वा लेख -

- (१) कुन दिनमा यो महिना सुरु हुन्छ ?
- (२) कुन दिन यो महिना सकिन्छ ?
- (३) १८ गते के बार पर्छ ?
- (४) २० गतेको एक हप्तापछि कुन गते पर्छ ?
- (५) १४ गतेको एक हप्ताअघि कुन गते पर्छ ?
- (६) यो महिनामा कति ओटा शनिबार पर्छ ?
- (७) यो महिनामा कुन-कुन बार ५ ओटा दिन परेका छन् ?

- (१) यो सालको भित्ते पात्रो हेरेर जवाफ लेख -
 (क) प्रत्येक सालको पहिलो महिना कुन हो ?
 (ख) चौथौ र छैटौँ महिनाको नाम लेख ।
 (ग) प्रत्येक सालको कुन महिना अन्तिम महिना हो ?
 (घ) माघअघि कुन महिना आउँछ ?
 (ङ) चैतपछि कुन महिना आउँछ ?
- (२) यो सालको पात्रो हेर र दसैं र तिहारको बिदा कुन दिन र कति गतेदेखि सुरु हुन्छ, पत्ता लगाऊ र लेख -
- (३) तिम्रो कक्षाका साथीहरूमध्ये कति जनाको जन्मदिन कुन-कुन महिनामा पर्छ, पत्ता लगाऊ र तालिका बनाएर देखाऊ। तालिकाको नमुना तल देखाइएको छ -

हाम्रो जन्म दिन

महिना	विद्यार्थीको सङ्ख्या	महिना	विद्यार्थीको सङ्ख्या
वैशाख		कात्तिक	
जेठ		मङ्सिर	
असार		पुस	
साउन		माघ	
भदौ		फागुन	
असोज		चैत	

पाठ २८ दिन, हप्ता, महिना र वर्षको सम्बन्ध

६० मिनेट	= १ घण्टा
२४ घण्टा	= १ दिन
७ दिन	= १ हप्ता
३० दिन	= १ महिना
१२ महिना	= १ वर्ष

अभ्यास २८ हिसाब गर -

(अ) ४ घण्टामा कति मिनेट हुन्छ ?

$$१ \text{ घण्टा} = ६० \text{ मिनेट}$$

$$४ \text{ घण्टा} = ४ \times ६० \text{ मिनेट} = २४० \text{ मिनेट}$$

(१) २ घण्टामा कति मिनेट हुन्छ ?

(२) ५ घण्टामा कति मिनेट हुन्छ ?

(३) ९ घण्टामा कति मिनेट हुन्छ ?

(४) ६ घण्टामा कति मिनेट हुन्छ ?

(आ) ५ हप्तामा कति दिन हुन्छ ?

$$१ \text{ हप्ता} = ७$$

$$५ \text{ हप्तामा} = ५ \times ७ \text{ दिन} = ३५ \text{ दिन}$$

(१) ६ हप्तामा कति दिन हुन्छ ?

(२) १० हप्तामा कति दिन हुन्छ ?

(३) १२ हप्तामा कति दिन हुन्छ ?

(४) ७ हप्तामा कति दिन हुन्छ ?

(इ) ५ महिनामा कति दिन हुन्छ ?

१ महिना = ३० दिन

५ महिना = ५ × ३० दिन = १५० दिन

(१) ६ महिनामा कति दिन हुन्छ ?

(२) ७ महिनामा कति दिन हुन्छ ?

(३) १० महिनामा कति दिन हुन्छ ?

(४) ८ महिनामा कति दिन हुन्छ ?

(ई) १० वर्षमा कति महिना हुन्छ ?

१ वर्ष = १२ महिना

१० वर्ष = १० × १२ महिना = १२० महिना

(१) ५ वर्षमा कति महिना हुन्छ ?

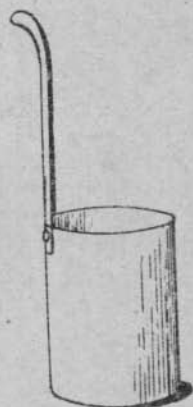
(२) १५ वर्षमा कति महिना हुन्छ ?

(३) ८ वर्षमा कति महिना हुन्छ ?

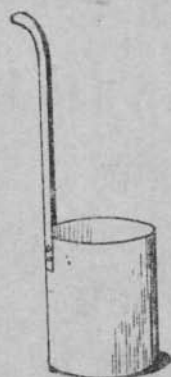
(४) २० वर्षमा कति महिना हुन्छ ?

पाठ २९ क्षमता

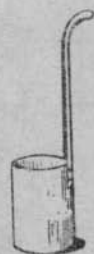
हामी दूध, तेल आदि किन्दा लिटरमा किन्छौं। विभिन्न क्षमता नाप्ने भाँडाहरू तल देखाइएको छ -

९ लि.

५०० मि.लि.

१०० मि.लि.

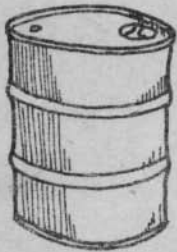

अभ्यास २९ (क) तल दिइएका भाँडाहरूमा कति अट्ला ?

अन्दाज गर --

तल दिइएका भाँडाहरूको क्षमता कति
जति होला, अन्दाज गर -

(१)

२०० लिटर

२० लिटर

एक ड्रम मट्टीतेल

(२)

२ लिटर

१० लिटर

एक शागी

(३)

२ लिटर

५०० मिलिलिटर

एक सिसी दूध

(४)

३ लिटर

१० लिटर

एक केटली चिया

पाठ ३० तौल

हामी चिनी, चामल, चिउरा आदि किन्दा किलोग्राममा किन्छौं । विभिन्न तौल नाप्ने ढकहरू तल देखाइएको छ -

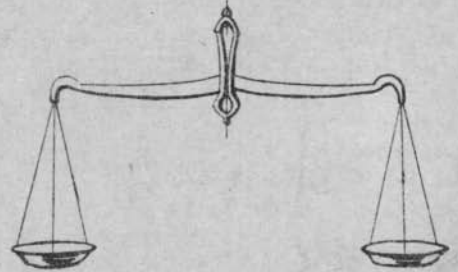
१
किलो

५००
ग्राम

२०० ग्राम

अभ्यास ३० (क) तल दिइएका सामानहरूको तौल कति होला, अन्दाज गर -

(१)

एक बोरा चामल

१०० किलोग्राम

१० किलोग्राम

(२)

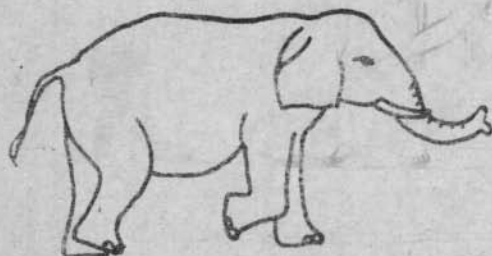

कक्षा दुईमा पढ्ने एक जना केटो

३५ किलोग्राम

६० किलोग्राम

(३)

एक ओटा हात्ती

३००० किलोग्राम

३०० किलोग्राम

(४)

एक टोकरी स्याउ

१० किलोग्राम

५०० किलोग्राम

(क)

(ख)

(ग)

(घ)

चित्र (क) फरक छ किनभने उनीसँग टोपी छैन ।

चित्र (ख) फरक छ किनभने उनीसँग चस्मा छ ।

चित्र (ग) फरक छ किनभने उनको जुँगा छ ।

चित्र (घ) फरक छ किनभने उनले कालो कोट लगाएका छन् ।

माथिको उदाहरणमा जस्तै तिम्रा ३/४ जना साथीहरूसँग मिलेर तिमीहरू “कुनचाहिँ मिल्दैन ?” खेल खेल्न सक्छौ ।

तिमी बाहिर,
तिमीसँग टोपी
छैन ।

उनी बाहिर,
उनीसँग कालो
जुता छैन ।

तिमी बाहिर,
तिमीले स्विटर
लगाएका छौ ।

जसले कारण दिन सक्छ, उसले १ अङ्क पाउँछ ।

12th

TWELFTH

12 - Twelve

किताबलाई माया गर

यो तिम्रो किताब हो ।

यसले तिम्रीलाई धेरै कुरा सिकाउँछ ।

गाता हालेर यसलाई भोलामा राख ।

यसलाई सफा राख ।

अर्को वर्ष तिम्रा भाइबहिनीले यो किताब पढ्नुपर्छ ।

किताबलाई माया गर ।

जनक शिक्षा सामग्री केन्द्र लिमिटेड (एजुकेशन प्रेस) मा मुद्रित